

Forprosjekt om indikatorer for menneskerettigheter

Innspill fra SSBs arbeidsgruppe

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2020/32

Øyvind Kleven, Elin Skretting Lunde og Tor Morten Normann

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 8. oktober 2020

ISBN 978-82-587-1191-6 (elektronisk)
ISSN 2535-7271 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentligjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Forløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå (SSB) har på oppdrag fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) gjennomført et forprosjekt for å kartlegge eksisterende statistikk om menneskerettslige temaområder. Utgangspunktet for kartleggingen var faktiske statistikkbehov etter spurt av FNs menneskerettslige overvåkningsorganer. I dette notatet legger SSB frem resultatet av arbeidet. I arbeidet har SSB først og fremst konsentrert seg om offisiell statistikk SSB selv fremstiller, men også informasjon fra andre aktører og institusjoner har blitt undersøkt. SSB trekker i dette notatet få konklusjoner, men ønsker å peke på mulighetsområder og utfordringer.

Hoveddelen av rapporten er finansiert av NIM.

Statistisk sentralbyrå, 22. september 2020

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

SSB har i samarbeid med NIM gått igjennom et omfattende utvalg av statistikker, analyser og data som kan tenkes å belyse de ulike menneskerettstemaene. I første rekke har vi tatt for oss rettighets-områder hvor det foreligger forslag fra FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR). Målet har vært å sondere mulighetene for å utvikle et helhetlig system for relevante indikatorer på menneskerettighetsområdet. Innenfor den gitte tids- og ressursrammen har SSB først og fremst sett på statistikk og analyser SSB er ansvarlig for, hvor første steg er å kartlegge eksisterende statistikker og kvantifiserbare data på området. Der hvor det ikke har vært offisiell statistikk tilgjengelig, har søket også omfattet andre potensielle dataleverandører.

Med indikatorer menes et mål for noe som er for komplisert eller for kostbart å måle direkte. Indikatoren skal gi et tydelig signal om en tilstand eller endring i tilstand. Vi ønsker at en indikator skal angi et fenomen ved hjelp av tall eller andre kvantifiserbare størrelser. Noe som er en omfattende oppgave.

For mange av temaene foreligger ikke statistikkene eller dataene ferdig til bruk i indikatorer som skal beskrive menneskerettigheter. For en del større tema slik som arbeid, bolig, helse, utdanning og tilfredsstillende levestandard er det likevel stor bredde i eksisterende statistikk og mulig å finne mange potensielle indikatorer. Utfordringen her vil ofte være å tilpasse dem slik at de blir relevante for menneskerettigheter i en norsk kontekst. Også innenfor ulike tema som dekker kriminalitet og straff finnes det en stor bredde av statistikk som kan benyttes, men vi peker også på en god del tilfeller der tilfanget av data er langt mer begrenset. Vi har også pekt på tilfeller der anbefalingene fra FNs høykommissær for menneskerettigheter er vanskelig å kvantifisere og operasjonalisere i form av indikatorer.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Innledning	6
1.1. Bakgrunn.....	6
1.2. Dagens praksis	6
2. Om menneskerettighetene	8
3. Temaer	9
3.1. Oversikt over tema	9
3.2. Utsatte personer eller grupper.....	10
3.3. Om tema nært knyttet til kriminalitet og straff	11
4. Retten til liv	13
5. Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff	16
6. Fengsel og forvaring (vilkårlig frihetsberøvelse)	19
7. Kjønnbasert vold og vold i nære relasjoner	20
8. Forbudet mot slaveri, tvangsarbeid og menneskehandel	24
9. Rettferdig rettergang og rettshåndhevelse, effektivt rettsmiddel	25
10. Retten til privatliv	28
11. Tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet	29
12. Ytringsfrihet	30
13. Hatefulle ytringer og hatkriminalitet	31
14. Forsamlingsfrihet og foreningsfrihet	32
15. Retten til deltakelse i offentligheten og stemmerett	33
16. Vernet om ekteskap og familie	34
17. Eiendomsretten	35
18. Retten til en tilfredsstillende levestandard	35
19. Retten til bolig	38
20. Retten til arbeid	40
21. Retten til helse	46
22. Retten til utdanning	56
23. Likestilling og diskriminering generelt	63
24. Kort oppsummering	64
Referanser	66

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Med et framtidig mål om et helhetlig system for indikatorer som kan benyttes til å overvåke tilstand og utvikling på menneskerettsområdet i Norge, har Statistisk sentralbyrå (SSB) i samarbeid med Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) gått igjennom et omfattende utvalg av informasjon om statistikker, analyser og data. I Norge er SSB den sentrale innsamleren, produsenten og formidleren av offisiell statistikk. I tillegg har SSB den nasjonale koordineringsrollen for andre offisielle statistikkprodusenter. Det er derfor naturlig at dette kartleggingsprosjektet gjennomføres i samarbeid mellom SSB og NIM.

FN anbefaler alle stater å ha en nasjonal institusjon for menneskerettigheter som fremmer og beskytter menneskerettighetene nasjonalt. I Norge har Stortinget gitt denne oppgaven til NIM. NIM er et uavhengig, offentlig organ som organisatorisk er underlagt Stortinget. Institusjonen ble opprettet i 2015 ved Lov om Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter. Oppgave er å fremme og beskytte menneskerettighetene i Norge i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Dette innebærer et bredt spekter av menneskerettigheter, fra ytringsfrihet og rettssikkerhet til særlig beskyttelse av rettighetene til sårbare grupper som asylsøkere, urfolk, barn og eldre. NIM redegjør for utviklingen av menneskerettighetssituasjonen i Norge og kommer med anbefalinger om forbedringer i sin årsmelding til Stortinget. NIM skal bidra til å styrke gjennomføringen av menneskerettighetene i Norge blant annet ved å:

- Overvåke og rapportere om menneskerettighetenes stilling i Norge,
- gi råd til myndighetene og andre om gjennomføringen av menneskerettighetene
- fremme opplæring, utdanning og forskning på menneskerettigheter
- informere allmennheten om menneskerettigheter
- være en brobygger mellom myndigheter og sivilsamfunnet
- rapportere jevnlig til FNs ulike menneskerettskomiteer.

1.2. Dagens praksis

NIM overvåker i dag menneskerettighetssituasjonen ved en systematisk innsamling av informasjon for å identifisere ulike menneskerettslige utfordringer i Norge. Innsamling av informasjon gjøres av de fagansvarlige i tilknytning til arbeid med bl.a. høringsuttalelser, tematisk rapportering og årsmeldinger. Det gjennomføres også en systematisk innsamling av informasjon som gjelder hele bredden av menneskerettighetsmandatet for å følge utviklingen på områder allerede identifisert, samt å identifisere nye menneskerettighetsutfordringer som kan oppstå.

Den systematiske innsamlingen av informasjon følger i dag en strukturert metodikk som er utviklet over lengre tid. Metoden innebærer løpende innsamling av bestemte informasjonskilder. Metoden har imidlertid også visse begrensninger. Selv om denne metoden gjør det mulig å identifisere menneskerettighetsutfordringer med stor sannsynlighet, er det vanskelig å faktisk måle hvordan situasjonen endrer seg over tid og om ulike tiltak fra myndighetenes side har den ønskede effekt. Per i dag har NIM begrenset kunnskap om hvilke eksisterende kvantitative data og statistikk som er relevant for menneskerettighetene. Inntrykket er imidlertid at det er få ferdige statistiske indikatorer som uten videre kan brukes. Overvåkningsorganene for menneskerettighetene, både i FN og Europarådet, ber regelmessig om forskjellige kvantitative data på menneskerettighetsfeltet. Tilgjengeligheten av slike data er dermed viktig for norske myndigheter som skal rapportere til FN og

Europarådet om menneskerettighetssituasjonen i Norge. Slike data er også av betydning for at sivilsamfunnsorganisasjoner, samt menneskerettighetsinstitusjoner og ombud, skal kunne sende sine tilleggsrapporter.

Det er derfor viktig å sondere mulighetene for å utvikle et helhetlig system for relevante indikatorer på menneskerettighetsområdet. Første steg er å kartlegge eksisterende statistikker og kvantifiserbare data på området. Begrepet indikator kan ha litt ulike betydninger innenfor ulike kontekster og fagtradisjoner. I denne sammenhengen benytter vi begrepet indikatorer for å angi eller beskrive forhold som gjerne er for komplisert eller for kostbart å måle direkte. Etymologisk stammer ordet fra det latinske verbet *indicare* som kan bety «å anvis, angi». Når kompliserte forhold forenkles ved hjelp av en indikator innen offisiell statistikk, skal indikatoren gi et tydelig signal om en tilstand eller endring i tilstand. Vi ønsker at en indikator skal angi et fenomen ved hjelp av tall eller andre kvantifiserbare størrelser.

Den norske tilnærmingen – nasjonale og internasjonale føringer

I utgangspunktet ble det diskutert om SSB skulle forsøke å kartlegge all tilgjengelig statistikk som dekker hele bredden av menneskerettslige temaområder. Men sett i lys av tid og tilgjengelige ressurser var det ikke mulig å dekke inn samtlige områder, og SSB har derfor kartlagt utvalgte områder i samråd med NIM.

Når det gjelder metodikk for overvåking av menneskerettigheter er det i utgangspunktet opp til NIM å selv avgjøre hvordan informasjon kan innhentes. Det kan for eksempel skje gjennom eksterne kanaler som offentlige statistikker, ved samarbeid med andre nasjonale overvåkingsorgan som Sivilombudsmannen og LDO, ved selv å foreta intervjuer og besøk, gjennom organiserte møter med det sivile samfunn eller ved møter med enkelte utvalgte organisasjoner. Det kan også tenkes at institusjonen kan innhente informasjon gjennom forskning, enten ved at institusjonen gjennomfører egne studier, eller ved å gi oppdrag til andre forskere.

Enheten for overvåking og internasjonal rapportering hos NIM har utredet ulike metoder som er utviklet og brukt av internasjonale, regionale og nasjonale menneskerettighetsorganer. NIM har sett på metodene utviklet av FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), samt EUs European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). I tillegg har vi sett på arbeidet til menneskerettighetsinstitusjoner i andre land, blant annet Storbritannia, New Zealand og Danmark. Av disse er FNs arbeid på menneskerettighetsindikatorer den mest avanserte metodikken for systematisk innsamling og analyse av informasjon. Denne metoden innebærer innsamling av kvantitative og kvalitative data basert på standardiserte indikatorer for å vurdere menneskerettighetsutviklingen på ulike områder over lengre tid. Men disse indikatorene kan ikke uten videre bare implementeres inn i en norsk virkelighet. NIMs tilnærming til utvikling av indikatorene er basert på tre ulike kilder:

- a) modellindikatorene fra FNs høykommissær for menneskerettigheter,
- b) kvantitative indikatorer og statistisk data som FNs overvåkingsorganer etterspør fra Norge, og
- c) utvalgte bærekraftsindikatorer (SDG-indikatorer) som er direkte relevant for menneskerettighetene.

Utarbeidelse av et system for menneskerettighetsindikatorer er en kompleks oppgave som vil være både tid og ressurskrevende. Vi kan trekke vekslers på erfaringer fra andre land og det vil i visse tilfeller være overlapp mellom FNs globale indikatorer for bærekraft (SDG-indikatorene¹) og eventuelle

---

¹ <https://www.ssb.no/sdg>

menneskerettighetsindikatorer. Men det må ikke undervurderes at det er en stor oppgave å utvikle en struktur med målsettinger for ulike menneskerettighetsområder, og bestemme hvilke indikatorer som skal velges for hvert enkelt område og tema. Blant annet vil muligheten for å kunne utnytte ulike datakilder (tilgang), forekomsten av data over tid (tidsserier) og hyppig datafangst (aktualitet) være faktorer som kan være med og avgjøre hvilke indikatorer som i praksis kan eller bør inngå i et slikt system.

Kartleggingen har derfor vært bredt anlagt og inkluderer statistikk som kan vise mulighetsrommet for fremtidige indikatorer for menneskerettighetene. Tilfanget av statistikk er også preget av internasjonale indikatorer som ikke nødvendigvis korresponderer med norske forhold. Det er ofte fokus på grunnleggende behov som tas for gitt i Norge. Det gjelder særlig økonomiske og sosiale rettigheter som for eksempel andel av befolkningen med tilgang til rent drikkevann og andel påmeldte barn i offentlig grunnskole.

Dette innebærer at noe statistikk listet opp i rapporten ikke nødvendigvis vil være relevant når man senere skal utarbeide et sett av indikatorer i Norge. Samtidig vil det være behov for grunnleggende statistikk for internasjonale komparative analyser.

Mange strategiske valg må gjøres og det vil ta tid. Det er sannsynligvis behov for flere runder med prøving og feiling før det kan bestemmes hva som vil fungere best i norsk sammenheng. Videre er det ikke gitt hvordan vi ønsker å sammenstille og kommunisere funnene. SSB trekker i dette notatet få konklusjoner, men ønsker å peke på mulighetsområder og utfordringer.

2. Om menneskerettighetene

Menneskerettighetene er først og fremst internasjonale og nasjonale regler som beskytter individenes rettigheter og friheter. Alle mennesker har disse rettighetene uavhengig av blant annet etnisitet, hudfarge, språk, religion, politisk eller annen oppfatning, nasjonal opprinnelse, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet, seksuell orientering, funksjonsnedsettelse, alder eller stilling for øvrig.

Disse rettighetene er spesielle. De er basert på idéen om at det finnes visse fundamentale rettigheter som enten er gitt av en gud, eller som mennesker har i kraft av å være mennesker, som går langt tilbake i tiden og anses å være et felles verdigrunnlag på tvers av ulike kulturer og sivilisasjoner.

Menneskerettighetene er juridiske rettigheter. Vi kan ofte finne dem i staters grunnlov eller andre nasjonale regelverk som stater har forpliktet seg til gjennom demokratiske prosesser. Internasjonale menneskerettigheter er avtaler mellom stater som verdenssamfunnet har utviklet etter andre verdenskrig. FNs verdenserklæring om menneskerettigheter ble vedtatt i 1948. Siden har vi fått en rekke viktige menneskerettighetskonvensjoner. De mest sentrale konvensjonene er Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) og FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK). Norge er tilsluttet disse og de fleste andre menneskerettighetskonvensjoner.

Menneskerettighetene handler om forholdet mellom staten og individene. Menneskerettighetenes oppgave er å fungere som rammer for hva statsmaktene kan eller må gjøre. Det er bare stater som kan bryte eller oppfylle menneskerettighetene.

Det er vanlig å skille mellom sivile og politiske menneskerettigheter på den ene siden og økonomiske, sosiale og kulturelle på den andre. Det finnes også rettigheter som fokuserer på særlig sårbare grupper som kvinner, barn, personer med funksjonsnedsettelse og forskjellige minoritetsgrupper. Alle menneskerettigheter som følger av en internasjonal konvensjon er juridisk bindende for statene som er konvensjonsparter, men innholdet er av noe ulik rettslig karakter.

Blant de sivile og politiske rettighetene finner vi blant annet retten til liv, forbudet mot tortur og umenneskelig eller nedverdiggende behandling og straff, ytringsfriheten og religionsfriheten, retten til privat- og familieliv og vernet av privat eiendom. Myndighetene må for det første respektere disse rettighetene, i den forstand at de ikke må handle på en måte som krenker rettighetene. For det andre må myndighetene aktivt sikre rettighetene. De økonomiske, sosiale og kulturelle rettighetene omfatter blant annet retten til arbeid, utdanning, en tilfredsstillende levestandard og høyest oppnåelig helsestandard. Selv om disse rettighetene virker på en litt annen måte enn de sivile og politiske, fordi de ofte avhenger av hvordan myndighetene fordeler ressurser, er de like fullt bindende for statene. Siden det er store forskjeller mellom staters økonomiske ressurser stiller gjerne disse forpliktelsene ulike krav til ulike stater, og krever at statene gradvis skal realisere rettighetene ut fra hvor mye ressurser de har. Rettighetene for spesifikke sårbare grupper inkluderer både sivile og politiske og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.

3. Temaer

3.1. Oversikt over tema

Rammen for dette prosjektet har vært et bredt utvalg av rettighetsområder. NIM utarbeidet en liste over utvalgte områder og som SSB har vurdert opp mot muligheter og begrensninger. Følgende områder har blitt kartlagt i dette notatet, og fokuset har ligget spesielt på rettighetsområder hvor det foreligger forslag fra FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR) når det kommer til valg av indikatorer, samt anbefalinger fra FNs overvåkingsorganer til Norge:

Sivile og politiske rettigheter

- Retten til liv
- Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff
- Vernet mot vilkårlig frihetsberøvelse
- Kjønnbasert vold og vold i nære relasjoner
- Forbudet mot slaveri, tvangsarbeid og menneskehandel
- Rettferdig rettergang og rettshåndhevelse, effektivt rettsmiddel
- Retten til privatliv
- Tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet
- Ytringsfrihet
- Hatefulle ytringer og hatkriminalitet
- Forsamlingsfrihet og foreningsfrihet
- Retten til deltakelse i offentligheten og stemmerett
- Vernet om ekteskap og familie
- Eiendomsretten
- Diskriminering

Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

- Retten til en tilfredsstillende levestandard
- Retten til bolig
- Retten til arbeid
- Retten til helse
- Retten til utdanning

3.2. Utsatte personer eller grupper

Menneskerettighetene bygger på et menneskesyn der alle mennesker er født like og har det samme menneskeverd. Derfor slår Grunnloven § 98 fast at alle er like for loven og at intet menneske må utsettes for usaklig eller uforholdsmessig forskjellsbehandling.

Men på tross av lover og regler er det ulike personer og grupper som er mer utsatt for diskriminering enn andre og som i større grad møter hindringer på ulike arenaer i samfunnet; som utdanningsområdet, innenfor yrkeslivet og helseområdet. Derfor finnes også rettigheter som fokuserer på spesifikke sårbare grupper i samfunnet, for eksempel barn, kvinner, personer med funksjonsnedsettelse, minoriteter og urfolk.

I denne første kartleggingen har det ikke vært anledning til å gå nærmere inn på de ulike enkeltgruppene, men under de ulike indikatorene som er kartlagt i dette notatet, er det der det er tilgjengelig, oppgitt bakgrunnsvariabler. Dette vil ofte være alder, kjønn og region for statistikk som henter data fra administrative registre. Fordelen med disse dataene er at de ofte dekker hele populasjonen, mens ulempen er at de kun gir kjennetegn som er objektivt registrert, slik som kjønn, alder, utdanning, bosted og lignende.² Utvalsundersøkelser kan ha mange flere bakgrunnsvariabler, noe som gir større mulighet til å kartlegge kjennetegn som er subjektive eller ikke lar seg identifisere i ulike registre. Ulempen med disse dataene er at de vil være basert på et utvalg av populasjonen, noe som kan gi større usikkerhet omkring hvor sikre funnene er. Kvaliteten på data fra en utvalsundersøkelse vil være påvirket av hvordan utvalget er trukket, antall personer som befinner seg i brutto- og nettoutvalget og frafallet.

Utsatte grupper definert av NIM. I indikatorene lenger ned blir disse ofte omtalt samlet som målgruppe:

- Barn, barn i familie, institusjoner og alternativ omsorg
- Ungdom
- Grupper definert etter seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (LGBTI)
- Personer med funksjonsnedsettelse
- Personer med psykiske lidelser
- Nasjonale minoriteter
- Urfolk
- Personer med innvandrerbakgrunn
- Flyktninger og asylsøkere, statsløse
- Eldre personer
- Kvinner
- Menneskerettighetsforsvarere
- Marginaliserte og sosialt svake grupper

---

² Ikke-registrerte/-bosatte utlendinger faller likevel utenom en del registre, men blir registrert inn i politiets systemer dersom de blir tatt eller utsatt for kriminalitet. Det kan med andre ord være mer informasjon om slike personer/grupper enn i andre offentlige registre som for eksempel befolkningsregister.

En del utsatte grupper vil det finnes få offentlige datakilder på. Dette vil ofte være små grupper som det kan være vanskelig å kartlegge, skal de fanges opp via en vanlig utvalgsundersøkelse må utvalget være stort for å få med mange nok i den aktuelle gruppen til at man kan stole på resultatene. Og skal det lages egne undersøkelser for en eller flere av de utvalgte gruppene, må man klare å finne dem enten via et register eller via andre kanaler, og de må selv ønske å delta i nevnte undersøkelse (såkalt informert samtykke). Dette kan være både kostbart og tidkrevende å få til i praksis. I tillegg kan små grupper være vanskeligere å anonymisere, nettopp fordi de er få og mer «gjenkjennelige». Det kan gjøre det mer vanskelig å publisere og oppbevare data om slike enkeltgrupper. Eksempel på grupper det finnes lite offentlige data på i Norge er nasjonale minoriteter, som er minoritetsgrupper med lang tilknytning til Norge, som jøder, kvener, tater/romani og romfolk. Dette gjelder også urfolk, som i norsk sammenheng vil si den samiske befolkningen. Det er også andre grupper som sjelden dekkes av vanlige utvalgsundersøkelser, som statsløse og flyktninger. Også personer som utsettes for diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk er det lite kunnskap om.

Andre grupper finnes det en god del relevante data for, blant annet kvinner, siden kjønn er en mye brukt bakgrunnsvariabel i offentlige statistikker. Det finnes også en del data om barn og unge, spesielt via registerdata fra f.eks. helseregistre og administrative registre. Det finnes også offisiell statistikk over blant annet barnevernstiltak og institusjoner. Videre finnes det enkelte spørreundersøkelser, som Ungdata-undersøkelsene som gjennomføres i skolene (via NOVA). Mens SSBs levekårsundersøkelser har 16 år som nedre aldersgrense i de fleste undersøkelser sine. Data om ekstra sårbare grupper innenfor barnebefolkningen, som misbrukte barn, seksuell og fysisk vold og kjønnslemlestelse f.eks. vil vanskelig kunne fanges opp via register og også være vanskelig å få data om via vanlige utvalgsundersøkelser.

Når det kommer til helsetilstand og funksjonsnedsettelse, så finnes det også noen utvalgsundersøkelser med ulike spørsmål om fysisk og psykisk helse, som levekårsundersøkelsen om helse (SSB). Her er det også spørsmål om ulike funksjonsnedsettelser blant annet. I mange utvalgsundersøkelser kobles data om innvandringsbakgrunn³, landbakgrunn og statsborgerskap på datafilen, disse opplysningene kobles også på enkelte registre hos SSB.

Det finnes også en del data tilgjengelig om eldre, både i register fra blant annet pleie- og omsorgstjenestene og i spørreundersøkelser. Men selv om det finnes noe datagrunnlag for mange av gruppene, betyr ikke det at disse områdene ikke kan dekkes enda bedre, sett i lys av et menneskerettslig perspektiv. Og på sikt kan man se for seg at et økt fokus på disse gruppene fra offentlige etater, kan medføre at gruppene blir prioritert i større grad i ulike prosjekter slik at datatilfanget øker.

3.3. Om tema nært knyttet til kriminalitet og straff

Mange av indikatorene innenfor rettighetsområdene omtalt i kapittel 4 til 12 er hentet fra SSBs statistikker under emnet kriminalitet og rettsvesen. Alle kriminalstatistikker som fordeler etter type lovbrudd bruker samme inndeling av lovbrudd (grovt sett basert på straffelovens kapitteinndelinger), og i mange tilfeller kan mange lovbruddstyper være aktuelle. Spesielt vil vi vise til statistikken Anmeldte lovbrudd og ofre, som er svært detaljert og kan gi tall for blant annet drap, drapsforsøk, kroppsskade, grov kroppsskade, voldtekt, grov voldtekt og voldtektforsøk. Alle data kommer fra politiets sentrale straffesaksregister (STRASAK)

³Mens nasjonale minoriteter er grupper med lang tilknytning til Norge, er innvandrere grupper med kortere tilknytning, og defineres av SSB som personer født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre.

Internasjonalt benyttes FNs standard over lovbrudds-klassifisering for statistiske formål til gruppering av lovbrudd, som SSB benytter i internasjonale leveranser til FN/Eurostat.⁴

En generell merknad når man skal kartlegge og finne indikatorer under dette temaet, er at det vil være litt forskjell på om man ønsker å måle omfanget av hendelser eller ønsker å fokusere på ofrene. Antall hendelser (anmeldelser, etterforskede etc.) vil være høyere enn antall personofre, både fordi ofrene kan være ukjente, eller at samme offer er utsatt flere ganger.

I kriminalstatistikken benyttes begrepet personoffer. Personoffer identifiseres ut fra forskjellige opplysninger om den fornærmede. I noen tilfeller er en person utsatt for flere lovbrudd, og dermed blitt registrert som offer flere ganger i samme statistikkår. Statistikken over personoffer viser antallet forskjellige personer som har vært registrert som offer i løpet av statistikkåret. Med andre ord telles en person kun en gang som personoffer i løpet av statistikkåret. Personer som er registrert som offer for flere lovbrudd i løpet av statistikkåret, blir i tabellene over personofre gruppert ut fra hovedlovbruddet – det vil si det lovbruddet som ifølge loven kan straffes strengest.

I tabellene over personofre for vold og mishandling telles alle som er registrert med minst ett lovbrudd i denne lovbruddsgruppen. Tabellene viser med andre ord alle personer som har vært ofre for minst ett tilfelle av vold eller mishandling, og hvor mange av denne type overgrep de er registrert med i løpet av året.

Anmeldte lovbrudd er definert som alle lovbrudd registrert av politiet og påtalemyndigheten som er anmeldt i løpet av statistikkåret. At et lovbrudd er registrert anmeldt et bestemt år innebærer ikke nødvendigvis at lovbruddet er begått samme året.

Mange av indikatorforslagene her vil være hentet fra Statistisk sentralbyrås kriminalstatistikk. Fordelen med at vi her foreslår mange indikatorer fra Statistisk sentralbyrås kriminalstatistikk er at det har status som offisiell statistikk, er lett tilgjengelig og kan i stor grad gi tidsserier. I tilfeller hvor kriminalstatistikken ikke kan gi de etterspurte data, pekes det også på muligheter for å hente indikatorer fra andre kilder. Utgangspunktet for kartleggingen er indikatoranbefalingene fra OHCHR.

---

⁴ https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/ICCS/ICCS_English_2016_web.pdf

4. Retten til liv

Ifølge Grunnloven §93 «Ethvert menneske har rett til liv». FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 6 og Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 2 beskytter også retten til liv.

Under følger et utvalg indikatorer foreslått av OHCHR og en kartlegging av mulige norske datakilder:

Drap og andre livstruende forbrytelser (fysisk og seksuell vold)

Denne indikatoren virker å ha en viss overlapp med SDG, så indikatorer derfra kan eventuelt også benyttes her. Valg av en eller flere indikatorer vil avhenge av hvordan man tolker «livstruende». Her kan det være man trenger flere indikatorer for å gi et dekkende bilde. Vi mener at det kan være formålstjenlig å ta med indikatorer som viser antall ofre for alvorlige vold- og seksuallovbrudd, selv om man ikke direkte kan tolke om seksuallovbruddene er livstruende.

Statistikken over anmeldte lovbrudd er svært detaljert og det finnes tall for blant annet: drap, drapsforsøk, kroppsskade, grov kroppsskade, voldtekt, grov voldtekt og voldtektsforsøk. Den viser både anmeldte lovbrudd og ofre for anmeldte lovbrudd. Alle data kommer fra politiets sentrale straffesaksregister (STRASAK). De foreslåtte indikatorene dekker ikke alle hendelser av vold med dødelig utgang, som for eksempel uaktsom forvoldelse av død (også i trafikken), kroppskrenkelse eller kroppsskade med døden til følge, eller grovt ran med døden til følge. Disse inngår heller ikke i de norske rapporteringene av drap til FN.

- *Antall drap årlig (eller per 1000 innbygger)*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap, forsøk*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
  - Kilde: SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap og drap, forsøk*
  - Kilde: SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre <https://www.ssb.no/lovbrudda>

Dødsfall under arrestasjon og i varetekt

SSB rapporterer tall på dødsfall i fengsel til Eurostat. Disse tallene har inngått i en modul som kommer annen hvert år. I perioden 2015-2018 er det rapportert om mellom 4-6 dødsfall årlig. I leveransen til Eurostat spesifiserer SSB hvor mange av dødsfallene som skyldes selvmord. SSB samler inn tall på dødsfall i fengsel fra Kriminalomsorgen/KRUS.

- *Mortality of persons held in prisons, penal institutions or correctional institutions*
  - Kilde: Kriminalomsorgen

Politiets bruk av makt som har resultert i dødsfall (åpnet etterforskning)

Her finnes det ikke offisiell statistikk. Denne typen saker etterforskes av Spesialenheten for politisaker, som ble opprettet 1.1.2005 og erstattet SEFO. Spesialenheten har som oppdrag å etterforske saker hvor tjenestemenn i politi eller påtalemyndigheten er anmeldt for straffbare handlinger begått i tjenesten. Sakene fra Spesialenheten for politisaker er ikke med i SSBs statistikk over anmeldte lovbrudd. I sine årsrapporter gjengir Spesialenheten noe overordnet statistikk på

saksmengde, utrykninger, positive påtaleavgjørelser m.m., men disse statistikkene blir ikke videre fordelt på sakstype (f.eks. politivold).

- *Ingen forslag til indikator*

Rapporterte tilfeller av tvungen forsvinning

I denne indikatoren fra OHCHR er det personer som forsvinner ufrivillig det fokuseres på, enten på grunn av kriminelle hendelser, eller at stat/styresmakter står bak. I Norge kommer de aller fleste savnede til rette og er ikke nødvendigvis utsatt for noe kriminelt. Det finnes noe data i anmeldte-registeret over savnede-saker, men disse dataene blir ikke kvalitetssikret av SSB og inngår ikke i årgangsdata eller statikker. Antagelig vil Politidirektoratet (POD) eller Kripos kunne være rette instans til å gi ut tall over antall savnede personer. Mens barn som meldes savnet fra Asylmottak blir oppført hos UDI som barn med "ukjent oppholdssted". Noen av barna skjuler seg i Norge, andre har rømt til andre land eller kan ha blitt utsatt for kriminelle handlinger. Om det er mulig å bruke PODs data over savnede personer til å lage indikatorer over antall tilfeller av tvungen forsvinning, eller UDIs data over barn med ukjent oppholdssted, vites ikke.

- *Ingen forslag til indikator*

Barnedødelighet

Det er vanlig å se på dødelighet blant barn for enten spedbarn under ett år eller for barn under fem år. Det kan også være greit å avklare etter hvert om det er ujusterte eller justerte rater det skal legges frem tall for. Folkehelseinstituttet (FHI) kan levere rater over barnedødelighet ved forespørsel. I statistikkbanken til FHI finnes noe data tilgjengelig: Dødsfall blant barn 1-17 år etter kjønn, alder og dødsårsak. Tabellen inneholder absolutte tall og ikke rater. Det er også mulig å finne tall basert på dødsfall etter kjønn, alder og dødsårsak, her kan man slå sammen Under 1 år og 1- 4 år, for å få ut summen av dødsfall i gruppen barn under fem år. I FNs SDG system ligger det også tall over barnedødelighet under fem år i Norge, basert på samme datakilde. Dette kan også rapporteres ved hjelp av dødsstatistikken hos SSB. Det kan også nevnes at statistikken Anmeldte lovbrudd og ofre har tall på personofre for type lovbrudd (derunder drap) fordelt på femårig alder (0-4).

Aktuelle indikatorer kan være:

- *Barnedødelighet, barn under ett år*
- *Barnedødelighet, barn under fem år*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
- *Døde i alderen 0-4 år per 100 000 middelfolkemengde*
- *Døde under 1 år per 1000 levendefødte*
  - Kilde, SSB Døde
<https://www.ssb.no/dode>.
  - Publiseres fordelt på kjønn

Dødelighet assosiert med infeksjoner og sykdommer

I dødsårsaksregisteret som ligger under FHI kan det velges mellom ulike dødsårsaker, som dødsfall av sykdommer og dødsfall pga. ytre årsaker. Dødsfall av sykdommer vil dekke infeksjoner og sykdommer. Men FHI kan også levere dødelighet pga. infeksjoner og sykdom på forespørsel. I statistikkbanken deres ligger det en oversikt over alle dødsfall pga. sykdom. Standardiserte rater per 100 000 innbyggere etter bofylke, kjønn og dødsårsak. Ratene er aldersstandardiserte etter Eurostats og WHO's standardpopulasjoner. Men de kan også levere ujusterte rater.

- *Dødelighet pga. sykdom per 100 000 innbyggere*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
  - Etter dødsårsak, kjønn og region

Forebygging av selvmord

Det finnes ikke offisiell statistikk over forebygging av selvmord, men det er mulig å ha med en indikator over antall selvmord, da dette registreres i dødsårsaksstatistikken til FHI. For eksempel antall selvmord per 100 000 innbygger. Det finnes heller ingen nasjonal oversikt over selvmordsforsøk, men ifølge en rapport fra FHI behandler somatiske sykehus mellom 4000 og 6000 selvmordsforsøk årlig.

- *Antall selvmord per 100 000 innbyggere*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
  - Etter alder, kjønn og region

Oppfatning av personlig trygghet

Under retten til liv kan det vurderes å ta inn en indikator som sier noe om personlig trygghet, for eksempel andelen som er bekymret for å ferdes alene i eget nabolag, eller andelen som har vært utsatt for vold eller trusler det siste året. I SDG-indikatorsettet finnes det en indikator som fokuserer på andelen som føler seg trygge (safe). Det finnes f. eks. en aktuell kilde til data hos SSB, via innsamlet statistikk fra levekårsundersøkelsene.

- *Andel personer som har vært urolig for å bli utsatt for vold eller trusler når de går ute alene på stedet de bor*
- *Andel personer som har vært utsatt for vold eller trusler det siste året*
  - Kilde: SSB via levekårsundersøkelsene EU-SILC (tema utsatthet og uro for lovbrudd). <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/vold>
  - Undersøkelsen gjennomføres årlig, mens dette temaet går hvert 3. år. På grunn av endring i modulens roteringer, vil neste datainnsamling bli i 2023.

Andre typer samfunnsmessig årsaker til dødelighet

Under dette området er det en rekke ulike forhold som kan omtales om/hvis det finnes data, men to mulige områder det kan lages indikatorer over via offisiell statistikk er dødsfall i trafikken og fatale arbeidsulykker (mer detaljert informasjon om arbeidsulykker finnes under kapittelet Retten til arbeid).

- *Antall trafikkulykker med dødelig utfall*
  - Kilder: SSB, trafikkulykker med personskaade.
<https://www.ssb.no/transport-og-reiseliv/statistikker/vtu/aar>
  - Kjønn, alder og region
- *Antall arbeidsulykker med dødelig utfall*
  - SSB, statistikk over arbeidsulykker
<https://www.ssb.no/arbulykker>
  - Etter tilsynsmyndighet og næring

5. Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff

Grunnloven § 93 fastslår at «Ingen må utsettes for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff». Artikkel 7 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og artikkel 3 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen gir beskyttelse mot tortur eller umenneskelige eller nedverdiggende behandling eller straff.

Her følger et utvalg indikatorer foreslått av OHCHR og en kartlegging av mulige norske datakilder:

Drap og andre livstruende forbrytelser (fysisk og seksuell vold)

Dette virker å ha en viss overlapp med SDG, så indikatorer derfra kan eventuelt også benyttes her. Valg av en eller flere indikatorer vil avhenge av hvordan man tolker «livstruende». Her kan det være man trenger flere indikatorer for å gi et dekkende bilde. Vi mener at det her kan det her være formålstjenlig å ta med indikatorer som viser antall ofre for alvorlige vold- og seksuallovbrudd, selv om man ikke direkte kan tolke om seksuallovbruddene er livstruende.

Statistikken over anmeldte lovbrudd er svært detaljert og det finnes tall for blant annet: drap, drapsforsøk, kroppsskade, grov kroppsskade, voldtekt, grov voldtekt og voldtektsforsøk. Den viser både anmeldte lovbrudd og ofre for anmeldte lovbrudd. Alle data kommer fra politiets sentrale straffesaksregister (STRASAK). De foreslåtte indikatorene dekker ikke alle hendelser av vold med dødelig utgang, som for eksempel uaktsom forvoldelse av død (også i trafikken), kroppskrenkelse eller kroppsskade med døden til følge, eller grovt ran med døden til følge. Disse inngår heller ikke i de norske rapporteringene av drap til FN.

- *Antall drap årlig (eller per 1000 innbygger)*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap, forsøk*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
  - Kilde: Anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap, forsøk*
  - Kilde: SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre <https://www.ssb.no/lovbrudda>

Tilsvarende indikator i kapittel 4.

Vold i nære relasjoner

Det kan være noe vanskelig å avgrense indikatoren fordi denne grupperingen eller typen av lovbrudd ikke er helt entydig definert. Dette har blant annet sammenheng med at disse begrepene eller kategoriene heller ikke er entydig definert i straffelovgivningen. Her viser vi til rapporten «Fra overgrep til straff. Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010-2017» for en nærmere gjennomgang av dette feltet (Stene 2020)⁵ I SSBs offerstatistikk finnes lovbruddskategorien "Mishandling i nære relasjoner". Det kan være det mest presise man finner på dette området, selv om også denne kan være utfordrende å bruke og tolke. En utfordring er at denne typen lovbrudd er spesifikt juridisk avgrenset og har relativt sett høyere terskel for en positiv påtaleavgjørelse. Det kan være aktuelt også å se på registreringer av familievold som gjøres av politiet i forbindelse med

⁵ https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/422695?_ts=17273910b68

registrering av nye saker i straffesakssystemet. Vi viser igjen til ovenfor nevnte rapport. Det kan også være aktuelt å si noe om hva samfunnet gjør for å forebygge vold i nære relasjoner, og KOSTRA statistikken har en del indikatorer som kan belyse dette nærmere, som kostnader til krisesentertilbud.

- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype mishandling i nære relasjoner.*
  - Kilde: Anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype mishandling i nære relasjoner.*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd og ofre <https://www.ssb.no/lovbrudda>
- *Krisesentertilbud for kvinner (eller menn) lokalisert i egen kommune*
- *Politisk plan mot vold i nære relasjoner i egen kommune*
  - Kilde: SSB, KOSTRA (tabell 12130)

Seksualisert vold

- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype seksuallovbrudd.*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd og ofre <https://www.ssb.no/lovbrudda>
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype seksuallovbrudd*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.

Personer i varetekt og fengsel

Dette finnes også som del av SSBs kriminalstatistikk, statistikken om fengslinger.

- *Innsatte på per 1. januar.*
- *Innsatte på per 1. januar, varetekt.*
  - Kilde: Fengslinger: <https://www.ssb.no/statbank/table/10531>
  - Registerdata som publiseres etter hovedlovbruddstype og alder.

Fysisk plass og andre forhold i fengselet

Her kan det være litt uklart hva som menes her og hvordan dette skal operasjonaliseres. «Fysisk plass», og spesielt «andre forhold» tyder på at en her ønsker soningsforhold i bred forstand. Så langt vi har kunnet bringe på det rene innenfor rammen av dette prosjektet, er det lite informasjon om dette i tilgjengelige registre. Kriminalomsorgen vil ha bedre kunnskap om dette.

- *Ingen forslag til indikator*

Bruk av isolasjon (politiarrest, varetekt, fengsel)

Isolasjon kan være åpent for tolkning. Skal det for eksempel omfatte både glattcelle og isolasjon under soning? Vi har ikke funnet lett tilgjengelig statistikk som viser bruk av glattceller, men Kriminalomsorgen publiserer månedsstatistikk om "utelukkelse" etter grunnlag. Uten at vi har kartlagt detaljer om dette, kan det være aktuelt å benytte her.

- *Antall pågående utelukkelse per tidspunkt*
  - Kilde: Kriminalomsorgen tilrettelegger data gjennom dagsmålinger og bruk av fagsystemet KOMPIS. Spørsmål om kvalitet og innhold vil måtte besvares av Kriminalomsorgen. <https://www.kriminalomsorgen.no/> - <https://www.kriminalomsorgen.no/statistikk-noekkeltall-og-brosjyrer.5037461-237902.html>

Formelle klager fra innsatte / formelt åpnet etterforskning mot politiet, fengselsansatte.

SSB har ikke statistikk verken over formelle klager eller antall saker hvor politiet er under etterforskning, eller klager på fengselsansatte. For saker som gjelder politiet antar vi at Spesialenheten for politisaker er den instansen som har best oversikt over dette. De har også noe statistikk i sin årsrapport, men på et svært overordnet nivå (antall registrerte meldinger, kjønnsfordelingen på de som har meldt inn sak og hvem som har meldt inn saken). For kompensasjon vil det være Sivilrettsforvaltningen som har best oversikt. For eksempel retten til erstatning etter straffeforfølgning. De har for eksempel tall for antall søknader, vergemål og voldsoffererstatning, innkomne søknader, behandlede søknader, restanse og behandlingstid i sin årsrapport.

Innsatte har rett til å klage på hvordan kriminalomsorgen behandler ham eller henne, og klager stiles til kriminalomsorgen. Saken behandles på regionsnivå dersom den omhandler et vedtak fattet av fengselet, mens

Kriminalomsorgsdirektoratet behandler klager på vedtak fattet av regionen. I siste instans kan innsatte klage inn saken for Sivilombudsmannen eller søke å få den prøvd for domstolene. Vi antar at informasjon om slike klagesaker best finnes hos Kriminalomsorgsdirektoratet.

- *Antall registrerte saker hos Spesialenheten for politisaker*
  - Kilde: Spesialenheten for politisaker:
<https://www.spesialenheten.no/arsrapporter/>
- *Antall klagesaker på forhold under soning*
  - Kilde: Kriminalomsorgsdirektoratet:
<https://www.kriminalomsorgen.no/kriminalomsorgsashydirektoratet.242492.no.html> - <https://www.kriminalomsorgen.no/statistikk-noekkel-tall-og-brosjyurer.5037461-237902.html>

Bruk av tvang (f.eks. fengsel, sikkerhet, innvandringskontroll, mental helsevesenet (inkludert psykisk helse), omsorg, utdanningsformål, narkotikamisbruk)

Vi tolker dette til å handle om tvangsbruk i bred forstand, både i kriminalomsorgen og helsevesenet. Det kan derfor være formålstjenlig å dele opp i flere indikatorer tilpasset til hva som finnes av tilgjengelige data. Det kan være at tvang i psykisk helsevern er mest relevant i menneskerettighetssammenheng, men dette må da vurderes nærmere.

- *Tvangsinnleggelse i psykisk helsevern for voksne.* Indikatoren angir andel innleggelse til døgntilrettelagt behandling i psykisk helsevern for voksne som er tvangsinnleggelse.
- *Tvangsmiddelbruk i psykisk helsevern for voksne.* Indikatoren angir antall pasienter med registrerte tvangsmiddelvedtak for pasienter over 16 år i institusjon for døgnopphold i psykisk helsevern for voksne.
  - Kilde: Helsedirektoratet:
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/psykisk-helse-for-voksne/tvangsinnleggelse-i-psykisk-helsevern-for-voksne>
  - Vi har ikke detaljert kjennskap til kilden og mulig videre bruk av den.

6. Fengsel og forvaring (vilkårlig frihetsberøvelse)

Grunnloven § 94 stiller krav til bruk av fengsling og frihetsberøvelse. «[...] Frihetsberøvelsen må være nødvendig og ikke utgjøre et uforholdsmessig inngrep». Artikkel 9 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og artikkel 5 i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon slår også fast at enhver har rett til frihet og sikkerhet.

En fengselsdom skal ikke i seg selv innebære begrensninger i menneskerettighetene eller påføre ytterligere straff utover frihetsberøvelsen.

Helsedirektoratet.

Rapporterte tilfeller der varetektsfengsling overskred den lovlige fastsatte fristen (eks. politiets arrestasjon over 48 timer)

Den varetektsfengslede skal ifølge Kriminalomsorgen fremstilles for retten senest 3 dager etter pågrepelse, men det skjer at politiet pga. kapasitetsproblemer venter utover maksfristen på 48 timer med å overføre den pågrepne fra glattcelle til vanlig varetektscelle. Norge har tidligere fått kritikk fra FN for dette, og Sivilombudsmannen har også kritisert det samme.

Dette dekkes ikke av SSBs statistikker, og en må da søke hos andre kilder som for eksempel Kriminalomsorgen. Vi har imidlertid ikke funnet lett tilgjengelige tall innenfor rammen av dette prosjektet.

- *Antall personer som har sittet over 48 timer på glattcelle siste året*
- *Antall saker som involverer bruk av glattcelle utover 48 timer.*
  - Kilde: Vi antar at Kriminalomsorgen vil være beste kilde for de foreslåtte indikatorene her: <https://www.kriminalomsorgen.no/> - <https://www.kriminalomsorgen.no/statistikk-noekkeltall-og-brosjyrer.5037461-237902.html>

Antall arrestasjoner eller forvaring, begrensning av bevegelsesfrihet, under administrative bestemmelser (f.eks. sikkerhet, innvandringskontroll, helsevesenet (inkludert psykisk helse), utdanningsformål, narkotikamisbruk)

Dette tolker vi til å handle om frihetsberøvelse basert på andre hjemler enn de rent strafferettslige. Det kan for eksempel være snakk om internering av utenlandske statsborgere, tvangsreturer på grunn av ulovlig opphold, pågripelser eller strenge restriksjoner på bevegelsesfrihet på grunn av smittevern hensyn eller andre unntaksbestemmelser. Dette må avklares nærmere før vi kan si om det finnes eller er mulig å lage indikatorer som dekker hele bredden av feltet. Foreløpig har vi kun forslag innenfor tvangsretur og internering av utenlandske statsborgere.

- *Antall personer som har blitt tvangsreturnert pga. ulovlig opphold i Norge*
- *Antall innsatte på Trandum utlendingsinternat*
  - Kilde: Politiets utlendingsenhet. Har ikke funnet data tilgjengelig på hjemmesidene deres.

Retts hjelp gitt under pågrepelse og fengsling

SSBs kriminalstatistikker dekker ikke juridisk assistanse under arrestasjon, så informasjon om dette må hentes fra andre. Mulige kilder kan være Domstolsadministrasjonen, Politidirektoratet, Advokatforeningen eller andre myndigheter eller organisasjoner innen på fagfeltet. Det bør undersøkes nærmere i neste fase av prosjektet.

- *Andel personer som har fått/ikke fått hjelp av advokat under arrestasjon*
  - Ingen spesifikke forslag til kilde

Saker om pågripelse, varetektsfengsling, osv. klaget inn for retten eller ombudet

Vi har konkludert med at dette er vagt definert og vanskelig å tolke slik at det eventuelt må avklares videre før indikatorer kan foreslås. Se ellers forslag til indikatorer om saker behandlet av Spesialenheten for politisaker.

- *Ingen forslag til indikator*

Formelle klager / formelt åpnet etterforskning / erstatning i saker knyttet til fengsel og forvaring

Innsatte har rett til å klage på hvordan kriminalomsorgen behandler ham eller henne, og klager stiles til kriminalomsorgen. Saken behandles på regionsnivå dersom den omhandler et vedtak fattet av fengselet, mens

Kriminalomsorgsdirektoratet behandler klager på vedtak fattet av regionen. I siste instans kan innsatte klage inn saken for Sivilombudsmannen eller søke å få den prøvd for domstolene. Vi antar at informasjon om slike klagesaker best finnes hos Kriminalomsorgsdirektoratet.

- *Antall klagesaker på forhold under soning*
  - Kilde: Kriminalomsorgsdirektoratet:
<https://www.kriminalomsorgen.no/kriminalomsorgsashydirektorat.et.242492.no.html> - <https://www.kriminalomsorgen.no/statistikk-noekkeltall-og-brosjurer.5037461-237902.html>

7. Kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner

Staten har en positiv plikt til å beskytte mennesker mot vold og overgrep fra andre. Plikten kan stille krav til forebygging, avverging, etterforskning og straffeforfølgning. Særlige utfordringer kan knytte seg til vold og overgrep i nære relasjoner, og i beskyttelsen av sårbare grupper som barn, eldre og urfolk. Beskyttelse mot vold og overgrep er nedført i både Grunnloven samt FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og den europeiske menneskerettighetskonvensjonen som gir rett til liv, beskyttelse mot tortur og respekt for privatliv og familieliv. I tillegg kommer FNs kvinnekonvensjon, FNs barnekonvensjon, Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen) som setter særlig fokus på situasjonen til kvinner og barn.

En del av indikatorene under dette feltet vil delvis overlappe med indikatorer under «Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff»

Drap og andre livstruende forbrytelser (fysiske og seksuelle)

Se også kapittel 4 og 5. Denne indikatoren virker å ha en viss overlapning med SDG, så indikatorer derfra kan eventuelt også benyttes her. Valg av en eller flere indikatorer vil avhenge av hvordan man tolker «livstruende». Her kan det være man trenger flere indikatorer for å gi et dekkende bilde. Vi mener at det kan være formålstjenlig å ta med indikatorer som viser antall ofre for alvorlige vold- og seksuallovbrudd, selv om man ikke direkte kan tolke om seksuallovbruddene er livstruende.

Statistikken over anmeldte lovbrudd er svært detaljert og det finnes tall for blant annet: drap, drapsforsøk, kroppsskade, grov kroppsskade, voldtekt, grov voldtekt og voldtektsforsøk. Den viser både anmeldte lovbrudd og ofre for anmeldte lovbrudd. Alle data kommer fra politiets sentrale straffesaksregister (STRASAK). De foreslåtte indikatorene dekker ikke alle hendelser av vold med dødelig utgang, som for eksempel uaktsom forvoldelse av død (også i trafikken), kroppskrenkelse

eller kroppsskade med døden til følge, eller grovt ran med døden til følge. Disse inngår heller ikke i de norske rapporteringene av drap til FN. SSB rapporterer tall til Eurostat og UNDOC for antall ofre for drap fordelt på kjønn og alder, selv om det nasjonalt kun publiserer tall på antall drapsofre fordelt på kjønn og alder hver for seg.

Her vil vi også vise til statistikken basert på basert på levekårsundersøkelsen om utsatthet og uro for lovbrudd viser ofre for og tilfeller av vold, trusler, tyveri og skadeverk – samt frykt for å bli utsatt for lovbrudd. Hverken livstruende eller seksuell vold er spesifisert som egne grupper i undersøkelsen, men kan bli rapportert basert på gruppene som «vold som førte til merker eller kroppsskader». Her er det ingen krav til at tilfellene er anmeldt.

- *Antall drap årlig (eller per 1000 innbygger)*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap, forsøk*
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
  - Kilde: Anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype grov voldtekt*
- *Anmeldte lovbrudd, lovbruddstype drap og drapforsøk*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd <https://www.ssb.no/lovbrudda>
- *Andel personer utsatt for vold som førte til synlige merker eller kroppsskade siste 12 mnd*
  - Kilde, SSB, Utsatthet og uro for lovbrudd <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/vold>
  - Fordeles på kjønn og alder.

Barnedødelighet

Det er vanlig å se på dødelighet blant barn for enten spedbarn under ett år eller for barn under fem år. Det kan også være greit å avklare etter hvert om det er ujusterte eller justerte rater det skal legges frem tall for. Folkehelseinstituttet (FHI) kan levere rater over barnedødelighet ved forespørsel. I statistikkbanken til FHI finnes noe data tilgjengelig: Dødsfall blant barn 1-17 år etter kjønn, alder og dødsårsak. Tabellen inneholder absolutte tall og ikke rater. Det er også mulig å finne tall basert på dødsfall etter kjønn, alder og dødsårsak, her kan man slå sammen Under 1 år og 1- 4 år, for å få ut summen av dødsfall i gruppen barn under fem år. I FNs SDG system ligger det også tall over barnedødelighet under fem år i Norge, basert på samme datakilde. Dette kan også rapporteres ved hjelp av dødsstatistikken hos SSB. Det kan også nevnes at statistikken Anmeldte lovbrudd og ofre har tall på personofre for type lovbrudd (derunder drap) fordelt på femårig alder (0-4).

Aktuelle indikatorer kan være:

- *Barnedødelighet, barn under ett år*
- *Barnedødelighet, barn under fem år*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret <http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
- *Døde i alderen 0-4 år per 100 000 middelfolkemengde*
- *Døde under 1 år per 1000 levendefødte*
  - Kilde, SSB Døde, <https://www.ssb.no/dode>.
  - Publiseres fordelt på kjønn

Tilsvarende indikator finnes i kapittel 4.

Vold mot barn (fysisk, psykisk, seksuell vold)

Også her viser vi til de generelle betraktningene rundt måling av antall tilfeller og antall ofre. Siden man her spesifikt ønsker å måle vold begått mot barn, vil vi anta at oppmerksomheten i hovedsak rettes mot ofrene. SSBs statistikkside som viser personofre, gir et godt bilde på hva som er mulig, gitt at definisjonen av barn er avklart. Fra og med 2019-årgangen finnes differensiering etter femårige aldersgrupper som også gjør at man kan bedre synliggjøre de ulike strafferettslig avgrensede seksualkategoriene (f.eks. voldtekt av barn under 14 år).

- *Personofre for vold og mishandling, i alderen 0-4, 5-9, 10-14 og 15-19 år.*
- *Personofre for seksuallovbrudd, i alderen 0-4, 5-9, 10-14 og 15-19 år..*
  - Kilde, SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre, <https://www.ssb.no/lovbrudda>.
  - Kan også fordeles etter kjønn.

Kjønnslemlestelse

Det finnes ikke statistikk over antall tilfeller av kjønnslemlestelse hos kvinner/jenter i Norge. Dersom det var registrert av helsemyndighetene kunne andel jenter og kvinner i alderen 15-49 år som har gjennomgått kjønnslemlestelse, etter alder, være en aktuell indikator på sikt.

- *Ingen forslag til indikator*

Vold mot kvinner

Se omtale av barn over, det samme gjelder for kvinner.

- *Personofre for vold og mishandling, kvinner.*
- *Personofre for seksuallovbrudd, kvinner.*
  - Kilde, SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre, <https://www.ssb.no/lovbrudda>.
  - Kan også fordeles etter alder (for vold og mishandling finnes også samtidig fordeling etter kjønn og alder)⁶.

Voldtekt og annen vold som begrenser kvinners seksuelle og reproduktive frihet

Når det kommer til voldtekt, så er statistikken over anmeldte lovbrudd og ofre for lovbrudd ganske detaljert og det finnes tall for blant annet kroppsskade, seksuelt krenkende adferd, voldtektsforsøk, voldtekt og grov voldtekt (voldtekter deles inn i to grupper; voksne og barn under 14 år). Nevnte statistikk vil kun vise anmeldte voldtekter og voldtektsforsøk, og her kan det være store mørketall.

- *Antall voldtektsforsøk kvinner (enten per år eller per 1000 innbygger)*
- *Antall voldtatte kvinner per år (enten per år eller per 1000 innbygger)*
- *Antall grove voldtekter av kvinner per år (enten per år eller per 1000 innbygger)*
  - Kilde: Anmeldte lovbrudd og ofre (se for eksempel statistikkbanktabell 08637 og 08638): <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.

---

⁶ Tabellene som dekker dette i SSBs statistikkbank (Tabellene 11624-11629) er fulltellingene av antall ofre for vold, mens øvrige tabeller over ofre i samme statistikk teller hovedlovbrudd. Det gir en viss diskrepans, avhengig av lovbruddsgruppe. Dersom én person blir utsatt for flere lovbrudd i løpet av statistikkåret vil kun det lovbruddet som etter planen kan straffes strengest telles med i tabeller som fordeler etter hovedlovbrudd

Vold mot eldre personer

Se omtale av barn over. Her er det imidlertid spørsmål litt mer uklart hva som skal være aldersavgrensningen, hvem som er "eldre personer". Offerstatistikken har inndeling i 5-års grupper opp til 80 år. Vi foreslår i utgangspunktet 70 år som en rimelig nedre grense for denne indikatoren.

- *Personofre for vold og mishandling, i alderen i alderen 70-74 år, 75-79 år og 80 år og over.*
- *Personofre for seksuallovbrudd, i alderen i alderen 70-74 år, 75-79 år og 80 år og over.*
  - Kilde, SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre, <https://www.ssb.no/lovbrudda>.
  - Kan også fordeles etter kjønn.

Vold mot personer med nedsatt funksjonsevne

Dette dekkes ikke av SSBs offisielle kriminalstatistikk, da gruppen personer med nedsatt funksjonsevne/funksjonsnedsettelse ikke er definert i datakildene. Hypotetisk sett kunne det la seg gjøre i levekårsundersøkelsen om utsatthet og uro for lovbrudd, der gruppen med nedsatt funksjonsevne kartlegges. Vi understreker imidlertid at dette ikke er testet og publisert per i dag, og at det derfor ikke kan fastslås sikkert at datagrunnlaget er godt nok for publisering.

- *Andel personer med nedsatt funksjonsevne, utsatt for vold siste 12 mnd.*
  - Mulig kilde, SSB, utsatthet og uro for lovbrudd, <https://www.ssb.no/vold>
  - Indikator som ikke eksisterer per nå. Vil eventuelt kreve et utviklingsarbeid å få denne på plass.

Seksuell vold (rapporter, åpen etterforskning, rettsaker)

Seksuallovbrudd har vært berørt i flere indikatorer tidligere, og indikator for personofre for anmeldte seksuallovbrudd fra SSBs statistikk om personofre har vært foreslått. Dersom det er selve omfanget av seksuallovbrudd i samfunnet man ønsker å måle, viser den offisielle statistikken den registrerte delen av denne typen kriminalitet. Den ikke-registrerte må, som tidligere nevnt, måles på andre måter, og dette gjøres ikke per i dag i offisiell statistikk fra SSB. Tolkes vi dette til å gjelde den registrerte kriminaliteten, kan vi finne flere mulige indikatorer både for anmeldelser, etterforskede lovbrudd, straffereaksjoner og ofre som vil dekke en relativt stor bredde av det som etterspørres her.

- *Antall anmeldte lovbrudd, etter lovbruddstype. Seksuallovbrudd*
  - Kilde, SSB, anmeldte lovbrudd og ofre: <https://www.ssb.no/lovbrudda>.
- *Antall etterforskede lovbrudd, etter lovbruddstype. Seksuallovbrudd*
  - Kilde, SSB, etterforskede lovbrudd: <https://www.ssb.no/lovbrudde>.
  - Fordeles etter uoppklart og oppklart
- *Antall straffereaksjoner for seksuallovbrudd, i alt*
  - Kilde, SSB, straffereaksjoner: <https://www.ssb.no/straff>.
  - Fordeles etter type reaksjon
- *Personoffer for anmeldte lovbrudd, lovbruddstype seksuallovbrudd*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd og ofre: <https://www.ssb.no/lovbrudda>
  - Publiseres etter kjønn og aldersgrupper separat.

Støttetjenester (krisesentre, personlig osv.)

Innenfor rammen av seksualisert vold og vold i nære relasjoner, kan vi tolke dette til å handle om tjenester som ivaretar ofre for denne typen kriminalitet. Det kan likevel være vanskelig å operasjonalisere hva disse indikatorene skal måle, og det krever ytterligere arbeid med å kartlegge hvilke tjenester som finnes og benyttes.

Eksempler på relevante indikatorer kan for eksempel være krisesentre, overgrepsmottak/voldtektsmottak og andre typer helsetjenester for ofre, i tillegg kan bruken av voldsalarm være relevant.

- *Antall personer som har oppsøkt overgrepsmottak/voldtektsmottak for bistand*
  - Kilde: Innenfor rammen av dette prosjektet har vi ikke vært i stand til å finne noen samlet framstilling av dette. Dette faller inn under helsetjenester, antar vi at Helsedirektoratet har best kompetanse på feltet.
- *Antall personer som bruker voldsalarm / eventuelt omvendt voldsalarm*
  - Kilde: Innenfor rammen av dette prosjektet har vi ikke vært i stand til å finne noen samlet framstilling av dette. Vi antar at domstolsadministrasjonen kan ha data om dette.
- *Antall overnattingsdøgn på krisesenter*
  - Kilde SSB, Kostra: <https://www.ssb.no/soshjelpk>. (Statistikkbanktabell 11678).
  - Dette er ikke individstatistikk og kan derfor ikke fordeles på kjennetegn ved brukere. Kan fordeles på 46 ulike krisesentre.

8. Forbudet mot slaveri, tvangsarbeid og menneskehandel

Menneskehandel er i strid med grunnleggende menneskerettigheter, herunder forbudet i Grunnloven § 93, artikkel 4 i den europeiske menneskerettskonvensjon og artikkel 8 FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Saker relatert til menneskehandel

I Regjeringens handlingsplan mot menneskehandel (2011–2014) heter det at: “I Norge er det avdekket en rekke saker der utenlandske kvinner utnyttes innen prostitusjonsvirksomhet. Mange av kvinnene oppholder seg kort tid på ett sted i Norge. Det er en krevende oppgave for hjelpetiltakene og politiet å avdekke menneskehandel samt å bygge tillit til ofrene for å legge til rette for bistand. Dette var viktige momenter i debatten som ble ført om hvorvidt man skulle forby kjøp av seksuelle tjenester.” Gjennom etableringen og driften av Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) er det skapt en solid samarbeidsplattform for etater og organisasjoner, der aktuelle utfordringer diskuteres og finner sin løsning.

Slik det fremgår i NIMs Compilation of International Recommendations from UN Human Rights Monitoring Bodies to Norway anbefales det at Norge samler inn omfattende data om offer for prostitusjon «trafficking»: - *Comprehensive data about victims of trafficking and report them to the Committee in its next periodic report*. Politiet, KOM og ROSA vil kunne gi opplysninger om forekomst basert på personer de har vært i kontakt med, men det vil her sannsynligvis være store mørketall. I SSBs statistikk Anmeldte lovbrudd finnes kategorien «Menneskehandel» fra 2004.

- *Antall anmeldte lovbrudd, menneskehandel (trafficking)*
  - Kilde, SSB, Anmeldte lovbrudd og ofre: <https://www.ssb.no/lovbrudda>. 08484, antall og per 1 000 innbyggere
  - Kilde: Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) og/eller ROSA
  - <https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2019/08/Rapport-om-menneskehandel-KOM.pdf>

Støttetjenester (krisesentre, personlig osv.)

ROSA-prosjektet står sentralt i bistandsarbeidet, ved sitt tilbud om trygge boliger og oppfølging til ofre. Kommuner og frivillige organisasjoner har tatt ansvar for å beskytte ofre og øke kompetansen til ansatte som kommer i kontakt med mulige ofre. For relatert informasjon, blant annet om krisesentre, se for øvrig kapittel 7.

- *Ingen forslag til indikator*

Tvangsarbeid (ulovlig arbeid, sosial dumping, lignende uregelmessigheter)

Dette kan falle under begrepet arbeidslivskriminalitet. Fenomenet arbeidslivskriminalitet forbindes ofte med svart arbeid og sosial dumping. En fellesnevner er at useriøse aktører undergraver norske samfunnsstrukturer og virker konkurransevridende. Med sosial dumping menes særlig at utenlandske arbeidstakere som utfører arbeid i Norge får vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidstakere. Begrepet er altså ikke begrenset til spørsmål om lavere lønn for samme type arbeid.

Det er også sosial dumping dersom utenlandske arbeidstakere gis vesentlig dårligere arbeidsvilkår for øvrig, f.eks. i form av belastende arbeidstidsordninger, manglende sikkerhetsopplæring, dårlig ivaretagelse av arbeidstakernes sikkerhet under utførelsen av arbeidet, mm. Disse forholdene har stor betydning for arbeidstakernes helse og kan gi større risiko for ulykker.

Regjeringens definisjon av arbeidslivskriminalitet er "handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygde, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen".

I 2016 ble det nasjonale tverretatlige analyse- og etterretnings-senteret (NTAES) etablert for å styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Senteret er lagt til ØKOKRIM. Politiet, Skatteetaten, Tolletaten, NAV og Arbeidstilsynet deltar i samarbeidet. Samarbeidet skal bidra til å utvikle og gjennomføre en mer målrettet, effektiv, slagkraftig og treffsikker kriminalitetsbekjempelse. NTAES skal utarbeide nasjonale trussel- og risikovurderinger og samle etterretning. Dette vil være et viktig grunnlag for etatenes oppfølging. <https://www.okokrim.no/ny-rapport-om-arbeidslivskriminalitet-fra-ntaes.6279398-411472.html>

Arbeidstilsynet skal kontrollere at virksomhetene følger opp regelverket for arbeidsmiljø, samt at det har tilsynsansvar med allmenngjorte tariffavtaler. Det er lite statistikk over arbeidslivskriminalitet tilgjengelig

- *Ingen forslag til indikator*

9. Rettferdig rettergang og rettshåndhevelse, effektivt rettsmiddel

Menneskerettighetene stiller en rekke krav til rettssystemet. Disse rettighetene er beskyttet under Grunnloven § 95, 96 og 97, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 og 15 og den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 og 7. Helt sentralt står retten til en rettferdig rettergang, der stikkord er domstolsadgang, uavhengighet, upartiskhet, kontradiksjon, offentlighet og rimelig saksbehandlingstid.

Antall saker anlagt for retten (straffesaker, sivil, administrativ saksgang)

Vi antar at det her siktes til antall saker som kommer opp til behandling i retten (ulike rettsinstanser). Fra SSBs statistikker, vil statistikken Straffereaksjoner være den mest relevante, der det også kan fordeles etter type rettsinstans. Det man imidlertid må være oppmerksom på da, er at saker som ikke ender med en straffereaksjon ikke fanges opp, ei heller sivile saker og administrative vedtak. Dermed vil det antagelig ikke være dekkende for det som etterspørres her. Domstolsadministrasjonen publiserer også statistikk om innkomne og behandlede saker etter type sak, og det er verdt å undersøke om disse statistikkene er gir mer relevant og dekkende informasjon.

- *Antall saker innkommet fordelt etter domstoler*
  - Kilde: Domstolsadministrasjonen: <https://www.domstol.no/Enkelt-domstol/arsrapport/aktiviteterogresultater/saksavvikling/>
  - Vi kjenner ikke datagrunnlaget for denne oversikten. Saker gis for Tingrettene og Oslo byfogdembete, Lagmannsrettene, Høyesterett og Jordskifterettene.

Mengde av saker som er anmeldt/ åpnet etterforskning / arkiverte kriminelle rapporter/ saker oversendt til domstoler

Dersom vi tolker dette til å gjelde kriminalsaker, kan SSBs kriminalstatistikk over anmeldte lovbrudd gi noen muligheter. utfordringen vil være å telle åpne saker basert på SSBs statistikk, da må man antagelig gå til Domstolsadministrasjonen og deres beholdningstall.

- *Antall lovbrudd anmeld*
  - Kilde: Anmeldte lovbrudd og ofre, SSB: <https://www.ssb.no/lovbrudda>
  - Kan spesifiseres på type lovbrudd og gjerningssted.
- *Antall saker i beholdning fordelt etter domstoler.*
  - Kilde: Domstolsadministrasjonen: <https://www.domstol.no/Enkelt-domstol/arsrapport/aktiviteterogresultater/saksavvikling/>
  - Vi kjenner ikke datagrunnlaget for denne oversikten. Saker gis for Tingrettene og Oslo byfogdembete, Lagmannsrettene, Høyesterett og Jordskifterettene.

Dommere og ansatte ved domstolene

Hvorvidt det er fornuftig å dele antall ansatte/årsverk på antall saker er uvisst. I og med at saker er svært ulike, og også at ansatte kan ha ulike oppgaver, vil det antagelig ikke være en god løsning. SSB har ikke data som kan benyttes til disse indikatorene, men i internasjonale rapporteringer leverte SSB tidligere tall for avtalte årsverk for politiet, domstolene og kriminalomsorgen. Dette har foreløpig ikke blitt videreført etter 2015 da rapportering fra arbeidsgiverne til NAV Aa-registeret og noen rapporteringer til Skatteetaten og SSB ble samlet i en ny felles rapporteringsløsning kalt a-ordningen. A-ordningen er en samordnet digital innsamling av opplysninger om arbeidsforhold, inntekt og skattetrekk til Skatteetaten, NAV og SSB. Domstolsadministrasjonen publiserer tall som kan vurderes benyttet.

- *Antall ansatte i domstolene og Domstolsadministrasjonen*
  - Kilde: Domstolsadministrasjonen: <https://www.domstol.no/Enkelt-domstol/arsrapport/nokkeltall2018/#ansatte>
  - Vi kjenner ikke datagrunnlaget for denne oversikten. Antar det kommer fra personalsystemene i domstoler og Domstolsadministrasjonen.

Saksbehandlingstid i straffesaker (etterforskningsfase, rettssak)

I målinger av varighet er det naturligvis viktig med presise definisjoner av start- og stoppunkt. I tillegg må det her defineres hvilke typer saker som eventuelt skal regnes med. Domstolsadministrasjonen har enkelte oversikter over gjennomsnittlig saksbehandlingstid, vi kjenner ikke datagrunnlaget og definisjonene godt nok til at vi kan si sikkert hvordan dette kan anvendes her. I tillegg vil SSBs rapport «Fra overgrep til straff» (Stene 2020), som vi også har vist til tidligere, være nyttig i videre avklaring av indikatorer her.

- *Gjennomsnittlig varighet for behandling av kriminalsaker i retten*
  - Må utredes videre hva som finnes av data og hva som eventuelt er mulig å lage. Mes nærliggende å anta at Domstolsadministrasjonen kan være datakilde.

Varighet av forvaring i straffesak

Det er mulig dette kan tolkes som soning i varetekt, og at det er det mest presise man kan finne her. Det mest presise ville kanskje vært gjennomsnittlig eller median antall dager per forekomst av varetekt. SSBs statistikk over fengslinger gir mulighet til å si både noe om varighet av varetektsoningen ved løslatelse, og det totale antallet dager sonet som publisert. Begge disse kan være relevante fordi de både sier noe om utviklingen i varighet per tilfelle av varetekt, og om det totale omfanget av varetektsoning.

- *Løslatelser fra varetekt etter anstalttid*
  - Kilde, Fengslinger, SSB: <https://www.ssb.no/fengsling> , <https://www.ssb.no/statbank/table/10560/>
  - Varighet oppgis i intervall, fordeles etter den løslattes alder.
- *Fengslingsdager i varetekt.*
  - Kilde, Fengslinger, SSB: <https://www.ssb.no/fengsling> , <https://www.ssb.no/statbank/table/10561/>
  - Publiseres fordelt etter kjønn og type frihetsberøvelse.

Fri rettshjelp

Dette reguleres av lov om fri rettshjelp (<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1980-06-13-35>), og forvaltes av Fylkesmannen. Eksistensen av ordningen er viktig i seg selv, men her tolker vi det som om det er bruken som er av interesse. Vi har ikke vært i stand til å finne statistikk eller data for hvor mange saker det innvilges fri rettshjelp. Dette dekkes ikke av SSBs kriminalstatistikk.

- *Antall saker med innvilget fri rettshjelp per år.*
  - Ukjent om det finnes data eller statistikk om dette

Rettsbistand i straffesaker etter eget valg

Vi antar at dette primært handler om bistand i straffesaker, men det er likevel vanskelig informasjon om hvem som kan velge eller ikke. Om det finnes data om dette, eller om det er en presis operasjonalisering av det man ønsker å måle er likevel uklart. Vi foreslår at dette vurderes nærmere før man foreslår indikatorer her.

- *Ingen forslag til indikator*

Bruk av tolk

Her må det tolkes som om det siktes til bruk av tolk under rettergang. Domstolsadministrasjonen publiserer informasjon om utgifter/satser til bruk av tolk (<https://www.domstol.no/contentassets/73ae7146b4094aa7a55cf4ec915deb2d/salar-og-sarskilte-straffesaksutgifter-2018.pdf>), men i hvilken grad det finnes data om antall saker det benyttes i, er mer uklart.

- *Antall straffesaker der tiltalte har brukt tolk*
  - Innenfor rammen av dette prosjektet har vi ikke funnet data om dette

Saker relatert til innvandring

Dette forslaget fra OHCHR er for vagt til at vi har kunnet operasjonalisere det til forslag om konkrete indikatorer. Mulige kilder til data om utlendingssaker er UDI og IMDI.

- *Ingen forslag til indikator*

Straffesaker mot mindreårige

Innenfor dette tema vil det være relevant å telle straffesaker der mindreårige involvert. Dette vil da ikke omfatte saker der gjerningspersoner er under den kriminelle lavalder og som håndteres utenfor rettsvesenet. Fra SSBs kriminalstatistikker kan vi få tall for både antall siktede og antall domfelte.

- *Antall straffereaksjoner mot personer i alderen 15-17 år, per år.*
  - Kilde: Straffereaksjoner, SSB: <https://www.ssb.no/straff>
  - Publiseres etter kjønn og type straffereaksjon.
- *Antall siktelser mot personer i alderen 15-17 år, per år.*
  - Kilde: Etterforskede lovbrudd, SSB: <https://www.ssb.no/lovbrudde>
  - Publiseres etter kjønn og type lovbruddstype.

10. Retten til privatliv

Alle har rett til personlig integritet, privatliv, selvutfoldelse og kontroll over egne personopplysninger (personvern). Retten til privatliv er beskyttet av Grunnloven § 102, artikkel 17 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og artikkel 8 i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Lovbrudd relatert til privatliv og personvern

Det finnes en lovbruddskode knyttet til straffelovens bestemmelser om krenkelse av retten til privat kommunikasjon, se fotnote for spesifisering⁷. Den publiseres ikke per i dag i den offisielle krimstatistikken til SSB, men inngår likevel via andre lovbruddstyper. Om det viser seg mulig og hensiktsmessig å hente ut data kan følgende indikator være et forslag:

- *Antall krenkelser av retten til privat kommunikasjon*
  - Kilde: SSB, anmeldte lovbrudd
  - <https://www.ssb.no/lovbrudda>

Klager til tilsynsmekanisme (Datatilsynet, osv.)

I Norge har blant annet Datatilsynet en viktig rolle i forhold til å ivareta personvernet til befolkningen. Det kan derfor vurderes å lage en eller flere indikatorer basert på data derfra. Det kan være aktuelt å vise noe om for eksempel antall saker oversendt til Personvernemnda og/eller antall avviksmeldinger eller meldinger om brudd på personopplysningsplikten. Datatilsynet har også oversikt over vedtak om overtredelsesgebyr og tvangsmulkt de siste årene og antall konsesjonssøknader og innvilgede konsesjoner. Dessuten bruk av offentlighetsloven og innsynskrav. Årsrapporten deres gir mer informasjon om datatilfanget:

---

⁷ Lovdata: Krenkelse av retten til privat kommunikasjon

Med bot eller fengsel inntil 2 år straffes den som uberettiget

- a) og ved bruk av teknisk hjelpemiddel hemmelig avlytter eller gjør hemmelig opptak av telefonsamtale eller annen kommunikasjon mellom andre, eller av forhandlinger i lukket møte som han ikke selv deltar i, eller som han uberettiget har skaffet seg tilgang til,
- b) bryter en beskyttelse eller på annen uberettiget måte skaffer seg tilgang til informasjon som overføres ved elektroniske eller andre tekniske hjelpemidler,
- c) åpner brev eller annen lukket skriftlig meddelelse som er adressert til en annen, eller på annen måte skaffer seg uberettiget tilgang til innholdet, eller
- d) hindrer eller forsinker adressatens mottak av en meddelelse ved å skjule, endre, forvanske, ødelegge eller holde meddelelsen tilbake.

Medlemskap i tros- og livssynssamfunn

Kirkelig årsstatistikk gir en oppsummering av kirkelig virksomhet i soknet/kommunen. Denne statistikken blir publisert på bispedømmenivå. Statistikken gir opplysninger om bl.a. kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigslar og gravferder og gudstjenestedeltakelse i løpet av et år.

Statistikken 'Tros- og livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja' viser antallet medlemmer i de trossamfunnene og livssynssamfunnene utenfor Den norske Kirke (Dnk) som søker om og mottar statsstøtte. Statistikken over tros- og livssynssamfunn utanfor Dnk bygger på oppgaver fra fylkesmenn over samfunnene

- *Antall medlemmer i religiøse organisasjoner*
  - https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/kirke_kostr
  - <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf>

Holdninger til ulike religioner og trosretninger (toleranse)

Vi tolker dette til å bety noe i retning av i hvilken grad den norske befolkning tolererer og respekterer ulike religioner og trosretninger. SSB har ingen løpende statistikk som dekker dette. Enkelte utvalgsundersøkelser stiller spørsmål som muligens kan si noe om dette. Andre datakilder enn SSB kan også muligens benyttes. Bla Integreringsbarometeret.

<https://www.samfunnsforskning.no/prosjekter/integreringsbarometeret/index.html>

- *Ingen forslag til indikator*

12. Ytringsfrihet

Menneskerettslig er ytringsfriheten, med noe ulik utforming, forankret i Grunnloven § 100, Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 10 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 19.

Ytringsfrihet er friheten til å gi uttrykk for de meninger man ønsker å dele med andre uten å risikere straff – og til å la seg informere om andres tanker og ideer (også omtalt som informasjonsfrihet).

Ytringsfrihet defineres vidt, og det er i utgangspunktet ikke av betydning hvordan eller i hvilken kontekst ytringene fremsettes. Både muntlige og skriftlige ytringer og symbolske handlinger som kommuniserer meningsinnhold omfattes, og vernet gjelder enten ytringene er fremsatt privat, offentlig, i en trykt avis, på internett etc. Ytringsfriheten er ikke absolutt. Den kan begrenses på nærmere bestemte vilkår, men det er en høy terskel for slike begrensninger.

Andel av befolkningen med tilgang til TV- og radiosendinger, internett, mobil osv.

SSB har en rekke kilder til statistikk over andel i befolkningen som har tilgang til ulike medier. Norsk mediebarometer er en kilde. Formålet har vært å samle inn data for befolkningen for å måle bruk av og tilgang til medietilbud. Denne typen undersøkelser ble første gang gjennomført i 1991 og har deretter blitt fulgt opp med små endringer. Tidligere har SSB gjennomført lytter- og seerundersøkelser for NRK siden siste halvdel av 1960-tallet. Det har også vært noen spørsmål i levekårsundersøkelsene om kulturbruk siden 1970-tallet.

- *Andel med tilgang til ulike medier*
  - <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/medie>
  - Publiseres bla etter kjønn og aldergrupper

Antall avslag på forespørsler om informasjon fra media/andre (offentlighetslova)

Vi tolker dette som avslag på innsyn og utlevering av saksbehandlingspapirer fra offentlige myndigheter, herunder brudd på offentlighetslova.

- *Ingen forslag til indikator*

Klager fra journalister/andre om avslag på innsyn på forespørsler av informasjon

Vi tolker dette som klager som kommer på avslag om innsyn og utlevering av saksbehandlingspapirer fra offentlige myndigheter, herunder brudd på offentlighetslova.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel av rettslige handlinger på grunn av påståtte injurier, ærekrenkelser og baktalelser mot journalister/andre

Forstår dette som andel etterforskede saker som omhandler påståtte injurier (alleged libel), ærekrenkelse og baktalelse (defamation and slander). Usikker på om Politiets straffesakssystem har en egen kode for dette siden det ikke er anmeldte saker men etterforskede saker.

- *Ingen forslag til indikator*

Tilgang til medier for minoritetsgrupper (etnisk, språklig osv.)

Periodevis samler og publiserer SSB statistikk over personer med medie-og kulturvaner blant personer med innvandrerbakgrunn. SSB benytter ikke etnisitet eller språk, men landbakgrunn.

- *Andel med tilgang til ulike medier etter landbakgrunn*
  - <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/medie>
  - Publiseres bla etter kjønn og aldergrupper

13. Hatefulle ytringer og hatkriminalitet

Hatefulle ytringer, forstått som ytringer egnet til å skape hat mot minoritetsgrupper, er et betydelig samfunnsproblem. Etter FNs rasediskrimineringskonvensjon er staten forpliktet til å hindre hatefulle ytringer mot enkelte særlig utsatte grupper. Etter Grunnloven § 100, 6. ledd har myndighetene også en plikt til å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

Hatefulle ytringer er forbudt etter straffeloven § 185. Det strafferettslige vernet omfatter hatytringer overfor noen på grunn av deres etnisitet/hudfarge/nasjonalitet, religion/livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.

Antall rapporterte tilfeller av hatkriminalitet (etniske, religiøse, LGBT osv. motiverte forbrytelser)

SSBs statistikk Anmeldte lovbrudd har kategorien Hatefulle ytringer og diskriminering, men det skilles ikke mellom motiver. Det er relativt få saker. Oslo politidistrikt har etablert en egen hatkriminalitetsgruppe i 2014. De benytter følgende definisjon på hatkriminalitet: «*Hatkriminalitet er straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av, eller som har bakgrunn i, hat eller negative holdninger til religion/livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, homofile orientering og/eller nedsatt funksjonsevne. Hatkriminalitet er altså brudd på straffeloven. Politiet håndterer ikke anmeldelser som er brudd på diskrimineringslovgivningen, eksempelvis at man mener man blir nektet å leie en bolig fordi man er homofil, eller nektes en jobb fordi man er muslim. Slike forhold faller utenfor straffeloven.*»

I politiets straffesakssystem er det skilt mellom ulike typer hatkriminalitet. I datagrunnlaget til SSB er det mulig å skille mellom hvordan ulike motiver er kodet i straffesakssystemet (seksuell legning, rase-etnisitet, religion, tro). Oslo politidistrikt publiserer statistikk over hatkriminalitet årlig hvor det skilles mellom etnisitet, antisemittisme, religion, LHBT og nedsatt funksjonsevne. I rapporten fremkommer det at det kan være mørketall, ikke alle hendelser blir anmeldt og det kan være feilregistreringer hos politiet. Det er betydelig manuelle rettinger ved rapportskrivningen.

- *Antall meldte tilfeller av hatkriminalitet*
  - Politiets straffesakssystem
  - <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/Anmeldt-hatkriminalitet-i-Oslo-2019>).
  - Variabler i statistikkdata til straffesaksjeden 2010-2017
  - https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/422695?_ts=17273910b68

14. Forsamlingsfrihet og foreningsfrihet

Forsamlings- og foreningsfriheten er nært beslektet med ytringsfriheten. Den er vernet av Grunnloven § 101, som sier at enhver har rett til å danne, slutte seg til og melde seg ut av foreninger, herunder fagforeninger og politiske partier. I tillegg gir bestemmelsen rett til å møtes i fredelige forsamlinger og demonstrasjoner. Et lignende vern følger av EMK artikkel 11 og SP artikkel 21 og 22. Forsamlings- og foreningsfriheten er heller ikke absolutt, og inngrep i denne friheten kan skje på omtrent samme grunnlag som for inngrep i ytringsfriheten.

Antall meldinger og eventuelle avslag på forespørsler om å holde demonstrasjoner

I Norge kreves det ingen søknad for å gjennomføre en demonstrasjon slik som ved andre arrangementer. Etter politiloven § 11 skal markeringer/demonstrasjoner meldes til politiet, ikke godkjennes. Dette gjøres til det politidistriktet hvor markeringen/demonstrasjonen skal finne sted. Politidirektoratet opplyser at det ikke foreligger et sentralarkiv med mulighet til å finne frem til antall meldinger, eller eventuelle avslag da dette behandles i de enkelte politidistrikt. En eventuell oversikt vil kreve manuell gjennomgang fra distriktene noe som er uforholdsmessig ressurskrevende. Andre utfordringer er for hvilke geografiske områder skal den gjelde? Hva er et akseptabelt nivå på avslag?

- *Ingen forslag til indikator*

Registrering av organisasjoner / frivillige organisasjoner

De aller fleste foreninger er registrert i Brønnøysundregisteret, man kan der ta ut antall foreninger. Men det er mange foreninger som har veldig få medlemmer. Det kan gi et falskt bilde. Virksomhets og foretaks registeret (VoF) NACE (Næringskode) koder er så detaljert at det gis egen kode for aktiviteter i medlemsorganisasjoner (94).

- *Antall organisasjoner på kode 94 i NACE*
  - <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/bedrifter>

15. Retten til deltakelse i offentligheten og stemmerett

Ifølge Grunnloven § 49 utøver folket den lovgivende makt ved Stortinget. Stortingets representanter velges gjennom frie og hemmelige valg. Innbyggerne har rett til å styre lokale anliggender gjennom lokale folkevalgte organer. Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen, protokoll 1, artikkel 3, sier at statene forplikter seg til å avholde valg under forhold som vil sikre fritt uttrykk for meningene til folket. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 25 gir rett til å delta direkte i offentligheten, bli valgt eller stemme fritt for egen representant.

Andel av befolkningen registrert for å stemme

For å ha stemmerett ved stortingsvalg må fire krav være oppfylt. Man må:

- være norsk statsborger,
- ha fylt 18 innen utgangen av valgåret,
- ikke ha mistet stemmeretten etter Grunnloven § 53 og
- være, eller har tidligere vært, folkeregisterført som bosatt i Norge.

Ved kommunestyre- og fylkestingsvalg er det ikke nødvendig å være norsk statsborger. Utenlandske statsborgere kan derfor også stemme ved kommunestyre og fylkestingsvalg i Norge dersom de oppfyller de tre siste kriteriene for stortingsvalg og har stått innført i folkeregisteret som bosatt i Norge de tre siste årene før valgdagen. Statsborgere fra et annet nordisk land som har blitt folkeregisterført som bosatt i Norge senest 30. juni i valgåret har også stemmerett ved kommunestyre- og fylkestingsvalg i Norge. For å kunne stemme må velgeren være innført i manntallet i en kommune på valgdagen. Dette gjelder både for norske og utenlandske statsborgere. Det er folkeregisteret som legges til grunn for manntallet. Manntallet fra de enkelte kommunene rapporteres inn via det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA) til Valgdirektoratet, som er ansvarlig for å gjennomføre valget.

I henhold til Statistikkloven leverer Valgdirektoratet administrative registerdata til SSB. SSB mottar administrative data over manntallet før valget. SSB kopler disse opplysningene sammen ved hjelp av en unik identifikasjonsnøkkel for hver person i manntallet til SSBs befolkningsregister, BeReg. Resultatet av denne koplingen danner en fullstendig liste over alle med stemmerett og gjør at SSB kan ta hensyn til en rekke kjennetegn.

- *Andel ikke norske borgere med fast bopel uten stemmerett i stortingsvalget.*
  - <https://www.ssb.no/valg/statistikker/stemmerettst>
  - <https://www.ssb.no/valg/statistikker/stemmerettkomm>

Valgdeltakelse

Statistikken Valgdeltakelse omfatter valgdeltakelse etter sosiale kjennetegn som kjønn, alder, utdanning, innvandringskategori, landbakgrunn etc. Fra 2019 baseres denne på oppgaver fra samtlige kommuner. Fra 2013 fra et stort antall kommuner. Indikatorer for valgdeltakelse kan konstrueres for alle registerkjennetegn. For eksempel.

- *Valgdeltakelse etter utdanningsnivå, kjønn, landbakgrunn*
  - <https://www.ssb.no/valg/statistikker/valgdeltakelse>

Valgkampfinansiering, nasjonalt og regionalt

SSB har to statistikker som muligens kan utnyttes "Statistikken Finansiering av politiske partier (<https://www.ssb.no/valg/statistikker/partifin>) viser inntektene og kostnadene til de politiske partiene på kommune-, fylkes- og sentralt nivå på

grunnlag av årsregnskap satt opp etter retningslinjene fra partiloven. Ungdomsorganisasjonene på sentralt og fylkeskommunalt nivå blir regnet med. Rundt 1/5 av enhetene innad i partiene må rapportere regnskap, noe som dekker omtrent 95 prosent av de totale inntektene.

Valgkampbidrag (<https://www.ssb.no/valg/statistikker/valgkamp>) viser bidrag til de politiske partiene mottatt i valgår innen siste fredag før valgdagen. Det gjelder bidrag på over 10 000 kroner gitt av enhver bidragsyter utenom fra andre deler av eget parti eller fra lovlig støtte fra offentlige etater.

- *Ingen forslag til indikator*

Representasjon av kvinner og andre underrepresenterte grupper i valgte og oppnevnte organer, nasjonalt og lokalt.

SSB mottar administrative data om kandidatene fra det elektroniske valgadministrasjonssystemet (EVA) fra Valgdirektoratet før valget.

SSB foretar en egen innsamling om representantene, formannskapsmedlemmer, varaordførere og ordførere etter valget. Totaltelling av listekandidater, representanter, formannskapsmedlemmer, varaordførere og ordførere.

Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken beskriver sysselsettingen etter en rekke variabler/fordelinger på detaljert regionalt nivå. Omtalen dekker også tall for ansatte i staten som har noe ulik populasjon og referanseperiode og omtales særskilt. Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken er basert på personer som er registrert bosatt i Norge ifølge Det sentrale Folkeregisteret, mens ansatte i staten også omfatter ikke-bosatte.

Indikatorer for andeler i folkevalgte organer kan konstrueres for alle registerkjennetegn. Det bør også være mulig å benytte registeret fra A-ordningen til å lage tilsvarende indikatorer for relevante "appointed bodies". «Etnisk» opprinnelse er ikke et kjennetegn i registeret, landbakgrunn kan benyttes.

- *Andel kvinner i folkevalgte organer*
  - <https://www.ssb.no/valg/statistikker/kommvalgform>
  - <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/regsys>
  - Kan fordeles etter landbakgrunn

Andel av befolkningen som mener myndighetene tar hensyn til opinionen, etter ulike grupper.

Den internasjonale CSES (Comparative Study of Electoral Systems) modulen i velgerundersøkelsen kan muligens gi data for kjønn og alder, utvalget er ikke stort nok for andre formål. Se "<https://www.ssb.no/valg/statistikker/vund> eller <https://cses.org/>"

- *Ingen forslag til indikator*

16.Vernet om ekteskap og familie

Innenfor dette temaet er det ingen anbefalinger fra OHCHR. Underpunktene her er hentet fra SDG'ene.

Andel kvinner (15-49 år) som får dekket behovet for familieplanlegging

Dette er informasjon som gis gjennom skole, helsesøster osv. Om det finnes undersøkelser som viser andelen som mener de ikke har informasjon om dette, vet vi ikke. En kan eventuelt vurdere det som en Ja/nei-indikator (policy-indikator).

- *Ingen forslag til indikator*

Fødselsrate blant ungdom (i alderen 10-14 år; 15-19 år)

SSBs registerbaserte befolkningsystem inneholder opplysninger om alder på fødende. SDG-SSB inkluderte indikator for 15-19-åringene. Dette finnes ferdig i statistikkbanken, det er mulig å lage også 10-14 år ved behov.

- *Andel fødende blant 15-19 åringer*
  - Folkeregisteret/Bebas.
  - <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/fodte>.

Andel kvinner i alderen 20-24 år som var gift før 15 år og før 18 år

Statistikken ekteskap gir tall for gjennomsnittsalder ved inngåelse av ekteskap, men ikke detaljert alder. Det er det fullt mulig å lage ut fra datakildene. Men ikke noe ferdig i statistikkbanken. SDG-SSB har vurdert en proxy som sier noe om andelen av ekteskap som inngås av jenter under 18 år. Dette er relativt få.

- *Andel kvinner som inngikk ekteskap før de var 18 år blant 20-24 åringer.*
  - <https://www.ssb.no/statbank/list/ekteskap>
  - Kan fordeles på foreldres landbakgrunn

Andel jenter og kvinner i alderen 15-49 år som har gjennomgått kjønnslemlestelse, etter alder

Helsemyndighetene kan teoretisk kunne gi denne informasjonen hvis det registreres.

- *Ingen forslag til indikator*

17.Eiendomsretten

Registrerte klager / saker angående eiendom (ekspropriasjon, begrensninger i bruken av eiendom osv.)

Vanskelig å finne statistikk over dette. Mulig at Domstolsadministrasjonen har det, men det vil vel være få tilfeller. Vi har kontaktet Domstoladministrasjonen uten resultat.

- *Ingen forslag til indikator*

18.Retten til en tilfredsstillende levestandard

I følge FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 11, har enhver rett til en levestandard som er tilstrekkelig for sin og sin families helse og velvære, og som omfatter mat, klær, bolig og til kontinuerlig forbedring av levekårene.

En generell merknad til dette rettighetsområdet er at indikatoranbefalingene fra OHCHR peker mot et minimumsnivå. Dette er naturlig når anbefalingene skal være universelle og dekke alle land med til dels svært varierende levestandard. Det medfører likevel at anbefalinger kan oppleves som lite treffende når man skal operasjonalisere og måle "tilfredsstillende levestandard" i norsk sammenheng. Statistisk sentralbyrå og andre produsenter av offisiell statistikk i Norge produserer en rekke levekårsindikatorer som er tilpasset en norsk kontekst. En bør kanskje vurdere å tilpasse rapporteringen på dette feltet mer til norske forhold, men da selvfølgelig med en viss fare for å miste sammenlignbarhet på tvers av land som kan oppnås ved å følge OHCHRs anbefalinger. En av flere mulige inspirasjonskilder til rapportering av levestandard kan man for eksempel finne her: <https://www.ssb.no/levekår-og-livskvalitet/2017>

Indikatorer på fattigdom og fattigdomsrelaterte problemer kan også være relevante innen dette rettighetsområdet, selv om det ikke foreslås spesifikt av OHCHR. SDG målene knyttet til fattigdom kan være et godt sted å starte (<https://www.ssb.no/sdg>). Der publiseres blant annet andel personer med

vedvarende lavinntekt, noe som er en mye brukt indikator på fattigdomsrelaterte problemer i norsk sammenheng. I tillegg kan vi nevne at Norge også er inkludert i Eurostats publisering av indikatorer for «At-risk of poverty or social exclusion (AROE)» (<https://ec.europa.eu/eurostat>). Det kan også være nyttige indikatorer dersom man beveger seg ut over det som direkte anbefales av OHCHR.

Andel av arbeidsstyrken som er dekket av sosiale ordninger

Arbeidsstyrken er sammensatt av sysselsatte og arbeidsledige, se definisjoner av sentrale begreper i arbeidsmarkedsstatistikken her: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/faktaside/arbeid>

Det sentrale spørsmålet er hva som menes med "sosiale ytelser/ordninger", som kan være mange ulike ting. I Norge vil dette i hovedsak være knyttet til bosettingsstatus og medlemskap i Folketrygden, men også opptjente rettigheter gjennom yrkesaktivitet (f.eks. sykepengen og pensjoner). Enkelt sagt kan dette også tilsvare en inndeling i innskuddsbaserte og ikke-innskuddsbaserte ordninger. Det fremgår ikke fra anbefalingen fra OHCHR hvilken type ordninger de sikter til. Tolket i bred forstand kan vi si at alle i den norske arbeidsstyrken er dekket av en eller annet «sosial ytelse», om det så til sist er økonomisk sosialhjelp. Som nevnt i innledningen til denne rettigheten, kan det være mer relevant å tenke indikatorer mer tilpasset en norsk kontekst i videre arbeid.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel saker eller klager, angående sosiale ytelser

Fordelen her er at det aller meste av sosiale ytelser går via NAV i Norge. NAV har en egen enhet som tar imot klagesaker, så det vil antagelig være den beste kilden for å antall klagesaker knyttet til sosiale ordninger. Eventuelt kan en også telle saker som har endt opp i trygderetten, men det vil jo da kun dekke de mest alvorlige sakene hvor klager ikke har blitt tatt til følge.

- *Antall klager sendt til NAV Klageinstans per år*
  - Kilde NAV: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/om-nav/a%CC%8Aarsrapport>
- *Antall saker behandlet i Trygderetten per år*
  - Kilde, Trygderetten: https://www.trygderetten.no/statistikk?p_lang=2

Andel av befolkningen som er dekket av helseforsikring

Her gjelder også den samme generelle kommentaren som for sosiale tjenester, nemlig at retten til helsetjenester i hovedsak er et offentlig ansvar og knyttet til bosettingsstatus og medlemskap i Folketrygden. Under retten til tilfredsstillende levestandard tolkes denne anbefalingen til å dreie seg om tilgang til helsetjenester, og ikke hvem i Norge som har private forsikringsordninger i tillegg til det som dekkes av offentlig helsevesen. I en situasjon der helsetjenester er universelle, kunne en likevel tenke seg at en indikator for manglende tilgang til tilfredsstillende helsetjenester (av ulike årsaker) er relevant her. Det samles inn av SSB gjennom levekårsundersøkelsene EHIS og EU-SILC i Norge, og publiseres både som egen indikator i statistikken om helseforhold og av Eurostat i og med at disse undersøkelsene er del av statistiksamarbeidet i EU/EØS. Vi foreslår at man holder seg til den nasjonale publiseringen her. For informasjon om privat helseforsikring, se retten til helse.

- *Behov for time hos allmennlege eller spesialist uten å ta kontakt pga. dårlig råd, lang reisevei eller lang ventetid*
  - Kilde, SSB Helseforhold, levekårsundersøkelsen: <https://www.ssb.no/helseforhold>
  - Publiseres etter kjønn, alder, utdanningsnivå og familiefase

Andel personer med rimelig tilgang til helsehjelp, inkludert essensielle medisiner

Selv om tilgang til helsetjenester i utgangspunktet er universell, kan noen oppleve økonomiske hindringer som gjør at de ikke får tilgang til nødvendige helsetjenester og medisiner. Det er en av årsakene som kartlegges under manglende tilgang til nødvendige helsetjenester (som omtalt over). Mangel på medisiner på grunn av økonomi publiseres nasjonalt i Norge, mens denne årsaken ikke spesifiseres for mangel på helsetjenester generelt (se over). Dette er likevel tilgjengelig via Eurostat.

- *Udekket behov for helsetjenester på grunn av økonomi.*
  - Kilde, Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat>
  - Publiseres etter ulike sosioøkonomiske kjennemerker
- *Ikke hentet rekvirert medisin på apoteket/medisinsalget pga. dårlig økonomi*
  - Kilde, SSB Helseforhold, levekårsundersøkelsen: <https://www.ssb.no/helseforhold>
  - Publiseres etter kjønn, alder, utdanningsnivå og familiefase

Andel familier, barn og forsørgede som mottar offentlig støtte

Alle barnefamilier i Norge mottar barnetrygd, og i tillegg er ordningene for foreldrepermisjon og engangsstønad ved fødsel omfattende. Her vil derfor forståelsen av begrepet «offentlig støtte» være avgjørende for hvilke indikatorer man velger. I tillegg må man ta stilling til hva som her menes med «forsørgede», som kan omfatte flere enn bare barn i husholdningene. I hvilken grad det er interessant å måle mottak av barnetrygd, foreldrepenger og engangsstønad ved fødsel i en menneskerettighetskontekst er noe usikkert, og vi anbefaler derfor ingen spesifikke indikatorer her. Skulle det være av interesse, er det likevel lett tilgjengelige data på feltet, både fra NAV og fra SSBs inntekts- og formuesstatistikk for husholdninger.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel av befolkningen som mottar sosialhjelp til mat, bolig, akutt- eller avlastningstjenester

Den ytelsen som i størst grad representerer økonomisk nødhjelp til personer og husholdninger i Norge, er økonomisk sosialhjelp. I tillegg kan husholdninger motta bostøtte for å dekke opp for høye bostøtgifter. Den mest omfattende ordningen er den statlige bostøtten administrert av Husbanken. I tillegg har enkelte kommuner egen bostøtte, men her er datagrnnlaget for eventuelle indikatorer svakere.

- *Andel/Antall sosialhjelpsmottakere per år.*
  - Kilde, SSB Økonomisk sosialhjelp <https://www.ssb.no/soshjelpk>
  - Publiseres etter alder, innvandringskategori og familiefase
- *Andel husholdninger med statlig bostøtte*
  - Kilde SSB Boforhold, registerbasert <https://www.ssb.no/boforhold>
  - Eventuell kilde Husbanken <https://statistikk.husbanken.no/bostotte>
  - Selve datakilden er lik for de to forslåtte kildene, men Husbanken publiserer noe mer detaljerte tall for bostøtttemottakere enn det SSB gjør.

19. Retten til bolig

FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 11 inkluderer også rett bolig og sosialbolig

Andel av befolkningen med tilstrekkelig boareal (personer per rom eller rom per husholdning) eller gjennomsnittlig antall personer per rom blant husholdningene

Denne indikatoren handler om tilgang til plass i boligen og det som kalles trangboddhet. Dette kan operasjonaliseres på mange ulike måter, og datakildene gir mulighet for å beregne flere mulige indikatorer for trangboddhet enn de som er tilgjengelige per i dag. SSB publiserer offisiell statistikk for trangboddhet fra to ulike kilder, henholdsvis årlig og hvert tredje år. Den årlige teller både antall husholdninger og personer basert på et heldekkende boforholdsregister, der husholdninger regnes som trangbodd dersom 1. Antall rom i boligen er mindre enn antall personer eller én person bor på ett rom, og 2. Antall kvadratmeter (p-areal) er under 25 kvm per person. I tilfeller hvor det mangler opplysninger om antall rom eller p-areal, vil husholdninger regnes som trangbodd dersom en av de to betingelsene er oppfylt.

Den treårige teller personer og definerer at en person bor trangt hvis personen bor alene på ett rom eller i flerpersonhusholdning med flere personer enn beboelsesrom. Kjøkken, bad, entre eller små rom under 6 kvm regnes ikke som beboelsesrom.

- *Bor trangt, rom og kvm*
  - Kilde, SSB, Registerbasert boforholdsstatistikk:
<https://www.ssb.no/boforhold>
  - Heldekkende register. Publiseres fordelt på kjønn, alder, innvandringskategori.
- *Bor trangt*
  - Kilde, SSB, Bolig og boforhold, levekårsundersøkelsen:
<https://www.ssb.no/bo>
  - Utvalgsundersøkelse. Publiseres fordelt på kjønn, alder, familiefase og økonomisk status.

Andel husholdninger som bor i eller i nærheten av farlige (hazardious) forhold

Krever en operasjonalisering av begrepet "farlige (hazardious)", som kan ha flere ulike betydninger. Siden det finnes flere eksisterende indikatorer for bomiljø i SSBs offisielle statistikk, er det mest nærliggende å se hvilke av disse som kan falle inn under en rimelig tolkning. Indikatorer henter data fra levekårsundersøkelsen om boforhold, og bygger på en rapportering om selvopplevde problemer. Alle måler andel utsatte personer i befolkningen.

- *Problemer med kriminalitet, vold eller hærværk i boområdet.*
- *Område som er trafikkfarlig for små barn (trafikkforholdene utenfor boligen vurderes slik at en absolutt ikke eller helst ikke bør slippe en femåring ut alene).*
- *Plaget med støv, lukt eller annen forurensning (har problemer med støv, lukt eller annen forurensning i området rundt boligen på grunn av trafikk, industri eller bedrifter og mener at forurensningen er meget eller noe plagsom).*
- *Plaget av støy i boligen, som kommer utenfra (har problemer med støy fra naboer eller annen støy utenfra når de oppholder seg inne i boligen og mener denne støyen er meget eller noe plagsom).*

- *Plaget av støy utenfor boligen (rapporterer noe eller meget plagsom støy fra gate eller vei, fra fly, bedrifter eller bygge- og anleggsvirksomhet når de oppholder seg rett utenfor boligen).*
  - Kilde, SSB, Bolig og boforhold, levekårsundersøkelsen: <https://www.ssb.no/bo>
  - Utvalgsundersøkelse. Publiseres fordelt på kjønn, alder, familiefase og økonomisk status.

Tilgjengelighet av sosiale boliger

Tildeling av sosiale boliger er et kommunalt ansvar i Norge. SSB har ikke individdata om dette, og har derfor ikke statistikk som kan brytes ned på individuelle kjennetegn. Vi kjenner heller ikke til at andre har individstatistikk som dekker dette. Det finnes imidlertid aggregert statistikk over kommunalt disponerte boliger basert på Kostra (Kommune-Stat rapporteringen). Med det menes boliger kommunen disponerer for utleie gjennom inngåelse av en leiekontrakt, f.eks. omsorgsboliger, boliger til flykninger, økonomisk vanskeligstilte med mer.

- *Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (antall)*
  - Kilde, SSB, Kommunale boliger: https://www.ssb.no/kombolig_kostr
  - Dette er ikke individstatistikk og kan derfor ikke fordeles på kjennetegn ved brukere.

Andel av husholdningsbudsjettet for befolkningsgrupper brukt på vannforsyning, sanitær, strøm og søppelhåndtering

Denne typen indikator krever i utgangspunktet data om husholdningenes forbruk og inntekt. Inntektsdata for husholdninger samles inn og publiseres årlig (www.ssb.no/ifhus), men siste forbruksundersøkelse i SSB ble gjennomført i 2012. Etter planen skal en ny forbruksundersøkelse gjennomføres i 2021. I forbruksundersøkelser vil utgifter til dette omfattes av vare- og tjenestegrupper 0441 Vannforsyning, 0442 Avfall, 0443 Avløp og 0451 Elektrisitet. Kan måles enten som andel av total forbruksutgift eller som andel av disponibel inntekt. Sistnevnte vil antagelig stemme best overens med forståelsen av husholdningsbudsjett.

- *Årlig utgift til vannforsyning, avfall, avløp og elektrisitet som andel av husholdningens disponible inntekt.*
  - Kilde, SSB, Forbruksundersøkelsen: <https://www.ssb.no/fbu>
  - Denne indikatoren eksisterer ikke per i dag, og må da eventuelt utvikles på bakgrunn av en ny forbruksundersøkelse. Usikkert hvor detaljert en slik indikator kan brytes ned på ulike kjennetegn.

Andel husholdninger som bruker mer enn 'X' prosent av månedens inntekt eller utgifter til bolig, eller gjennomsnittlig husleie for de tre nederste inntektsdesilene som en andel av de tre beste

I utgangspunktet gjelder det samme som for foregående indikator, at man trenger data om både forbruk og inntekt på husholdningsnivå. Det gis to alternativer til nevner når andel skal regnes ut, enten månedlig inntekt eller månedlig forbruk. Som nevnt finnes årlige inntektsdata, men en tilleggsutfordring her er at det etterspørres inntekt på månedlig basis. I SSB måles inntekt kun over et kalenderår.

I tillegg er det uklart hva som menes med gjennomsnittlig leie i beskrivelsen her. Som tidligere nevnt, ligger en ny forbruksundersøkelse frem i tid. Data derfra kan sannsynligvis benyttes når de foreligger. Per i dag finnes det også publiserte indikatorer for boutgiftsbelastning som del av SSBs boforholdsstatistikk. Selv om denne ikke følger definisjonen som er etterspurt her, kan den være en god erstatning. Data samles inn via levekårsundersøkelsen om boforhold, og husholdninger med høy boutgiftsandel er definert som at samlede utgifter til boliglån og husleie utgjør mer enn 25 prosent av husholdningens disponible inntekt. Utgiftene

omfatter renter og avdrag knyttet til boliglån, husleie for leiere, fellesutgifter for andelseiere, inkludert utgifter til garasje og felles vaskekjeller og lignende, i løpet av et år. Utgifter til oppvarming og elektrisitet tas ikke med hvis mulig. Inntektsopplysninger er hentet fra Inntektsregisteret.

- *Andel husholdninger med høy bostedtsandel*
  - Kilde, SSB, Bolig og boforhold, levekårsundersøkelsen: <https://www.ssb.no/bo>
  - Utvalgsundersøkelse. Fordeles etter husholdningstyper.

Årlig gjennomsnitt av hjemløse per 100 000 innbyggere ('X' defineres normativt for landssammenheng)

SSB publiserer ikke offisiell statistikk om hjemløse i Norge. Det gjøres imidlertid kartlegginger av dette, som publiseres blant annet av Husbanken. De publiserer dette som antall og ikke andel, men det kan være et godt alternativ.

- *Antall hjemløse i befolkningen*
  - Kilde, Husbanken: <https://boligsosial-monitor.husbanken.no/region/0/indikator/4/bostedsloese-Norge>

Andel kvinner med land eller eiendom

Her trengs en tolkning av begrepene "land" og "eiendom", samt en avklaring av hvilken relevans dette har i norsk sammenheng. En enkel tolkning er at dette handler om å eie bolig. Når dette fordeles på kjønn i SSBs boforholdsstatistikk, sier det likevel ikke noe direkte om eierskap på personnivå, annet enn at personer bor i en husholdning som eier boligen. En alternativ tilnærming kan være å benytte informasjon om registrert eierskap til primær-/sekundærbolig som oppgitt i skattemeldingen. Det lages ikke tall for andel kvinnelige eiere per i dag, så det må i tilfelle utvikles. Det som imidlertid finnes er gjennomsnittlig boligverdi fra skattemeldingen fordelt på kjønn.

- *Boligeierskap etter kjønn.*
  - Kilde, SSB, boforhold registerbasert: <https://www.ssb.no/boforhold>
- *Gjennomsnittlig skatteverdi av boligeiendom etter kjønn*
- *Andel kvinner med registrert eierskap til primær- eller sekundærbolig (finnes ikke per i dag)*
  - Kilde, SSB Skattestatistikk for personer: <https://www.ssb.no/selvangivelse>

20. Retten til arbeid

I følge Grunnloven § 110 Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved arbeid eller næring. Den som ikke selv kan sørge for sitt livsopphold, har rett til støtte fra det offentlige. FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 7 gir rett til en rettferdig lønn og lik godtgjørelse for arbeid med lik verdi, trygge og sunne arbeidsforhold samt fritid og ferie med lønn.

Retten til arbeid er et bredt tema der det finnes god tilgang til offisiell statistikk i Norge. Dette er også et felt med bredt internasjonalt statistikk samarbeid som gjør det mulig å velge indikatorer som er internasjonalt sammenlignbare. Når det skal velges blant et bredt tilfang av mulige indikatorer på dette feltet, vil det derfor være formålstjenlig å holde seg til indikatorer som følger etablerte standarder og definisjoner, også internasjonalt, og som publiseres som offisiell statistikk og kan gi tidsserier. SSB har en egen faktside om arbeid som vil være et godt startpunkt <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/faktaside/arbeid>. Arbeid er også en sentral del av rapporteringen på SDG, delmål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst: <https://www.ssb.no/sdg#blokk-8>

Sysselsetting

Sysselsetting (employment) har en internasjonal definisjon (ILO) som benyttes av SSB og andre offisielle statistikkprodusenter. Det bør man også gjøre i valg av indikatorer her. I Norge måles sysselsetting både ved hjelp av registerdata og gjennom arbeidskraftundersøkelsen (AKU). AKU er antagelig den beste kilden dersom man er opptatt av internasjonale sammenligninger. Det anbefales å lese mer om dette her: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/hva-viser-de-ulike-sysselsettingsstatistikkene>. Vi foreslår vi at man benytter kilden som er lettest å sammenligne med andre land. Årsgjennomsnitt for sysselsetting bør være tilstrekkelig, selv om det også finnes kvartalstall.

- *Andel sysselsatte 15-74 år. Prosent av befolkningen.*
  - Kilde SSB, Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)
  - Publiseres etter kjønn og alder

Andel av befolkning som mottar effektiv støtte for deres inntreden i arbeidsmarkedet

Dette er en utfordrende indikator å operasjonalisere all den tid det er uklart hvordan man definerer «effektiv støtte». Det finnes en rekke arbeidsrettede tiltak i regi av NAV som kan tolkes inn som del av dette. Her må man imidlertid avklare om det kun skal inkluderes direkte arbeidsrettede tiltak, eller skal om tiltak som f.eks arbeidsavklaring også skal tas med. Siden ordninger har ulike målgrupper, vil det også måtte ses i lys av hvilke deler av befolkningen som dekkes. Inntil videre antar vi at rent arbeidsrettede tiltak der aktive arbeidssøkere er målgruppen er mest relevant.

- *Arbeidssøkere på tiltak, årsgjennomsnitt*
  - Kilde: NAV: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/tiltaksdeltakere>
  - Publiseres etter kjønn og alder. Oppgis som absolutte tall, og ikke som andel av populasjon.

Årlig sysselsettingsvekst og vekst i antall stillinger, etter utdanningsnivå

Her er kan det være inkonsistens i forslaget fra OHCHR. Vekst i antall stillinger er ikke nødvendigvis det samme som vekst i sysselsetting. Dersom man teller jobber i form av antall arbeidsforhold, kan det kanskje tolkes som en indikator som dekker det som etterspørres her. Da må man imidlertid ta høyde for at en person kan ha flere arbeidsforhold. I prinsippet kan det da også brytes ned på utdanning. Eventuelt kan en se på endring sysselsettingsrater brutt ned på utdanning (se indikator over), eller om det er antall stillinger med ulike formelle utdanningskrav som etterspørres.

- *Antall jobber (arbeidsforhold), etter kjønn og alder.*
  - Kilde, SSB Antall arbeidsforhold og lønn <https://www.ssb.no/arblonn>
  - Publiseres etter kjønn og alder, men ikke brutt ned på utdanning. I prinsippet mulig, men kan kreves en del ekstra tilrettelegging

Gjennomsnittlig tid brukt på ulønnet omsorg, samt ulønnet arbeid i familiebedriften av kvinner, menn og barn

Tid brukt på husarbeid ble tidligere målt i levekårsundersøkelsene. Det gjøres imidlertid ikke lenger, slik at det ikke finnes oppdatert statistikk om dette fra SSB. Her etterspørres det dessuten både ubetalt husarbeid og ubetalt arbeid i familiebedrift. Det kan skape utfordringer med å avgrense indikatorer, siden sysselsetting omfatter arbeid som familiemedlem uten fast avtalt lønn på gårdsbruk, i forretning og i familiebedrift ellers. Ubetalt husarbeid og ubetalt arbeid i familiebedrift bør deles i to indikatorer. I og med at levekårsunder-

søkelsene ikke lenger måler tid brukt på husarbeid, kan tidsbruksundersøkelsen være en kilde. Den benyttes for eksempel i SDG. Nyeste tall er imidlertid fra 2010, men det planlegges for en ny tidsbruksundersøkelse i 2021. Det finnes også tall tilgjengelig fra levekårsundersøkelsen om helse (EHIS), der det stilles noen spørsmål om ulønnet omsorgsarbeid.

- *Antall timer per uke brukt på ubetalt hjemmearbeid*
  - Kilde, SSB Tidsbruksundersøkelsen: <https://www.ssb.no/tidsbruk>
  - Publiseres fordelt på kjønn og alder
- *Antall timer per uke brukt på ubetalt arbeid i familiebedrift*
  - Publiseres ikke, men det finnes datagrunnlag i Levekårsundersøkelsen EU-SILC og Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). Vi har ikke sjekket om datakvaliteten er tilfredsstillende til å benyttes i en slik indikator.
- *Gitt regelmessig ulønnet hjelp til foreldre/ til andre / i alt*
- *Timer hjelp gitt til foreldre / til andre / i alt*
  - Kilde: SSB, levekårsundersøkelsen om helse: <https://www.ssb.no/statbank/table/07745/>
  - Publiseres etter kjønn, alder, utdanning og familiefase. Egen tabell for pleie- eller tilsynstrengende. Denne undersøkelsen vil heretter gå hvert 6 år.

Andel forespørsler fra foreldre eller foresatte om sertifiserte barnepassordninger gjennomgått og oppfylt i rapporteringsperioden

Her etterspørres en indikator som skal måle både antall forespørsler om sertifisert/kvalifisert barnepass, og andel av disse igjen som er innvilget innenfor en gitt tidsperiode. Igjen vil operasjonaliseringen og målingen være utfordrende, og kanskje vil det være like treffende å foreslå indikatorer for regelmessig barnepass. De lettes tilgjengelige indikatorene er de som måler antall barn i barnehage. Det fanger ikke opp andre former for kvalifisert barnepass, og heller ikke ordninger for barn i skolepliktig alder. Det kan da eventuelt måles ved hjelp av data fra levekårsundersøkelsen EU-SILC, selv om det ikke publiseres indikatorer for dette nasjonalt.

- *Antall/andel barn i barnehage*
  - Kilde: SSB, Barnehager: <https://www.ssb.no/barnehager>
  - Publiseres fordelt på alder
- *Andel under 3 år med regelmessig tilsyn av andre enn foreldre/foresatte*
- *Andel fra og med tre år til og med skolepliktig alder med regelmessig tilsyn av andre enn foreldre/foresatte*
- *Andel barn i skolepliktig alder (opp til og med 12-års kullet) med regelmessig tilsyn av andre enn foreldre/foresatte utenom skoletiden*
  - Kilde, Eurostat <https://ec.europa.eu/eurostat>
  - Publiseres etter ulike sosioøkonomiske kjennemerker
  - Datagrunnlaget er hentet fra levekårsundersøkelsen EU-SILC, SSB, men publiseres ikke nasjonalt som løpende statistikk per i dag.

Andel ansatte som flyttet fra midlertidig til fast ansettelse

Dette tolker vi som et spørsmål om overgang fra midlertidig til fast ansettelse. Et åpent spørsmål er hva som skal være nevneren i en slik utregning av andel. Det kan være sysselsatte lønnstakere, men tolkningen av resultater vil avhenge veldig av hvor stor andel som i utgangspunktet er på midlertidig kontrakt. Måleperiode er også avgjørende. Statistikken over strømmer i arbeidsmarkedet (AKU) måler fra et kvartal til neste, men viser ikke bevegelser til/fra midlertidighet selv om det antagelig kan lages ut fra datagrunnlaget.

- *Andel sysselsatte lønnstakere som har gått fra midlertidig til fast ansettelse*

- Indikatoren finnes ikke i offisiell statistikk, men datagrunnlag finnes i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), SSB. Det er imidlertid tvilsomt om dette datagrunnlaget omfatter tilstrekkelig antall observasjoner til at en indikator av tilfredsstillende kvalitet kan utvikles.

Arbeidsulykke og yrkessykdom

Arbeidsulykker og arbeidssykdom er et svært omfattende og komplisert tema der vi anbefaler en grundigere utredning før man velger indikatorer. Vårt utgangspunkt er at dette bør deles opp, og det vil være viktig å skille mellom en del sentrale begreper, blant annet arbeidsulykker (fatale og ikke-fatale), yrkesskade, yrkessykdom og arbeidsrelatert sykdom.

Statistikk om rapporterte arbeidsulykker og fatale arbeidsulykker i Norge publiseres av SSB. Statistikken er fordelt på næringer og er basert på data fra rapporterte skjema om arbeidsulykker som er sendt fra arbeidsgiver til NAV. Statistikk for fatale arbeidsulykker er basert på data fra tilsynsmyndigheter. <https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/kunnskapsgrunnlaget-for-arbeidsulykker-i-norge>. Det er grunn til å tro at kvalitetene er best for fatale arbeidsulykker (dødsulykker)

Yrkessykdom og arbeidsrelatert sykdom er langt vanskeligere å operasjonalisere og kartlegge. «Yrkesrelaterte helseplager» (tilnærmet arbeidsrelatert sykdom) kartlegges i SSBs arbeidsmiljøundersøkelse, men da bare for sysselsatte. Personer som ikke er sysselsatte, kanskje på grunn av yrkessykdom eller skade, er ikke med. Et direkte mål kan likevel være personer som har fravær på grunn av jobbrelevante helseplager, men da altså avgrenset til dem som er i jobb. Et relatert tema, som kan være et alternativ her, er nedsatt arbeidsevne som definert av NAV. Dette måler imidlertid ikke yrkesskade, men personer som på grunn av sykdom, skade eller andre hindringer har behov for ekstra bistand fra NAV for å beholde eller komme i arbeid, uavhengig av årsak. Det fanger da heller ikke opp alle som har blitt uføre. Ytterligere en mulighet kan være å bruke langtidssykemeldinger som en indikator, men da mister man også dem som får varige sykdommer/skader, og i tillegg får man med fravær som ikke skyldes jobb. Forslagene til indikatorer her må dermed tolkes med stor forsiktighet.

- *Antall arbeidsulykker med dødelig utfall (per år)*
- *Rapporterte arbeidsulykker per 1000 ansatte, per år*
  - Kilde, SSB Arbeidsulykker <https://www.ssb.no/arbulykker>
- *Andel sysselsatte med sammenhengende sykefravær på mer enn 14 dager siste 12 mnd, der årsaken var helseplager som skyldes jobb*
  - Kilde, SSB arbeidsmiljø: <https://www.ssb.no/arbmiljo>
  - Publiseres fordelt på kjønn og alder.

Lønnsforholdet mellom kvinner og menn, etter sektor og etter andre målgrupper (etniske minoriteter, funksjonshemmet osv.)

Dette kan i stor grad hentes direkte fra løpende lønnsstatistikk, og SSB pleier å omtale kjønnsforskjell i artikler ved publisering av disse tallene. Dette er registerbasert statistikk med data fra a-ordningen. For å kunne sammenligne lønn mellom kvinner og menn, må imidlertid lønn regnes om til heltidsekvivalenter. Ellers ville kvinner kommet mye dårligere ut på grunn av utstrakt deltidsarbeid. Grupper som etniske minoriteter og personer med nedsatt funksjonsevne finnes ikke i statistikken.

- *Gjennomsnittlig månedslønn for kvinner og menn (heltidsekvivalent)*
  - Kilde, SSB Lønn: <https://www.ssb.no/lonnansatt>
  - Publiseres etter sektor, næring og arbeidstid.

Andel stillinger (f.eks. lederstillinger i offentlig / privat sektor) som innehas av kvinner og andre målgrupper (etniske minoriteter, funksjonshemmede, etc.)

Vi har tolket dette til å handle om jobber med lederansvar. Dette publiseres som indikator fra arbeidskraftundersøkelsen AKU, der ledere er klassifisert i henhold til standard for yrkesklassifisering <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/7>. Denne benyttes også i rapporteringen under SDG (under delmål 5 Likestilling mellom kjønnene: <https://www.ssb.no/sdg#blokk-5>) Det finnes også offisiell statistikk om andel kvinner i styrer for aksjeselskap. I tillegg kartlegges ledende stilling i SSBs arbeidsmiljøundersøkelse, da i to trinn - arbeidsleder og personalansvar. Dette publiseres ikke per i dag, men finnes i datagrunnlaget. Det finnes også summarisk statistikk over kvinner i styrer og som daglig leder i AS/ASA. Foreløpig bare et forslag til indikator her. Ut over dette vil det være behov for videre arbeid med hva indikatorer på dette feltet konkret skal dekke.

- *Antall sysselsatte ledere*
  - Kilde SSB, Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)
  - Publiseres etter kjønn

Andel av arbeidsstyrken som har fått økning av kompetanse mens de er i jobb

Økning av kompetanse for sysselsatte mens de er i jobb kan på den ene siden være opplæring som ikke gir uttelling i form av formell utdanning eller kompetanse, men som er mer direkte arbeidsrettet. Det kan på den andre siden også være relevant å fange opp formell utdanning.

En del data om dette kan finnes i lærevilkårsmonitoren, en årlig tilleggsundersøkelse til arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i 1. kvartal. Sentrale spørsmål i denne tilleggsundersøkelsen omhandler deltakelse i opplærings- og utdanningsaktiviteter. Et spørsmål er også om vi skal tolke «arbeidsstyrken» som slik begrepet vanligvis defineres, altså til å omfatte både sysselsatte og arbeidsledige. Det står imidlertid i motstrid til «mens de er i jobb», så vi tolker det til at man her egentlig sikter til de sysselsatte. Også Adult Education Survey (AES) kan være en god kilde her, men det gjennomføres sjeldnere enn AKU, og så lenge man ikke trenger mer detaljert informasjon enn det lærevilkårsmonitoren gir, vil AKU være tilstrekkelig.

- *Deltakere i formell utdanning, sysselsatte (prosent)*
- *Deltakere i ikke-formell utdanning, sysselsatte (prosent)*
  - Kilde: SSB, Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), <https://www.ssb.no/lvm>
  - Publiseres fordelt etter kjønn og alder.

Andel arbeidsledige som er involvert i kompetanseheving og andre opplæringsprogrammer, inkludert offentlig finansierte jobber

Arbeidsledige er ifølge definisjonen personer som søker arbeid, og kan starte innen 14 dager. Videre antar vi at dette ikke kan være spørsmål om ordinære arbeidsmarkedstiltak i bredt, som referert til over, men at det må være kurs eller programmer med sikte på å øke den enkeltes kompetanse. Spørsmålet er hvordan vi skal tolke «offentlig finansierte jobber» i denne sammenhengen. Vi antar at tilrettelagt arbeid ikke er relevant her, men at det må være arbeid som eksplisitt innebærer kompetanseheving. Vi har derfor ikke foreslått arbeid med lønns-tilskudd, men må likevel være åpne for at det kan være aktuelt. Det er også verdt å nevne her at NAV ikke kan tilby formell utdanning som en del av oppfølgingen overfor arbeidssøkere, ei heller språkopplæring.

- *Antall arbeidsledige som har deltatt på jobbrelevante kurs*
  - Kilde, SSB Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), www.ssb.no/aku
  - Fordeles etter utdanning

- *Arbeidssøkere på opplæringstiltak, årsgjennomsnitt*
  - Kilde, NAV. <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/arbeidssokere-og-stillinger-statistikk/tiltaksdeltakere>
  - Publiseres fordelt etter kjønn og alder. Underkategori av tidligere nevnt indikator for arbeidssøkere på tiltak, årsgjennomsnitt.

Fordeling av arbeidsstyrken etter utdanningsnivå

Vi minner om definisjonen av arbeidsstyrken som summen av sysselsatte og arbeidsledige. Disse kan fordeles etter utdanning, og det finnes offisiell statistikk fra SSB som gjør det per i dag.

- *Arbeidsstyrken etter utdanningsnivå*
  - Kilde, SSB Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), www.ssb.no/aku
  - Fordeles etter kjønn og alder.

Andel arbeidsledige dekket av arbeidsledighet / trygdeytelser

Dette indikatorforslaget fra OHCHR vil være vanskelig å operasjonalisere. Dersom vi legger til grunn en intensjon om at dette skal være målrettede ytelser til arbeidsledige, ender vi fort med å peke på dagpenger. Ikke alle arbeidsledige har imidlertid krav på dagpenger, og det er svært komplisert å finne ut av hvem som har og hvem som ikke har opptjente rettigheter. Statistikk over antall dagpennemottakere fordelt etter helt ledige, delvis ledige og andre er lett tilgjengelig. Men det å finne hvor stor andel av alle ledige disse utgjør, er krevende. Velger man en videre tolkning av forslaget til å omhandle hvor stor andel av de arbeidsledige som har krav på en eller annen stønad, vil det i prinsippet dekke alle, da arbeidsledige uten krav på dagpenger vil kunne motta økonomisk sosialhjelp. Her kreves det derfor mer avklaring før vi kan foreslå konkrete indikatorer.

- *Ingen forslag til indikator*

Arbeidsledighet, etter kjønn, målgruppe og utdanningsnivå

Så lenge man her holder seg til den faste definisjonen av arbeidsledighet er dette lett tilgjengelig statistikk. Må da velge mellom de to kildene til statistikk om arbeidsledighet, AKU og den registerbaserte. I utgangspunktet anbefaler vi AKU, siden den er mer sammenlignbar internasjonalt. Men ønsker man å fange opp mer om målgrupper ut over kjønn og utdanning, kan man få tall for ledighet blant innvandrere fra registerkilden.

- *Arbeidsledige etter kjønn, alder og utdanningsnivå*
  - Kilde, SSB Arbeidskraftundersøkelsen (AKU), www.ssb.no/aku
- *Registrert helt arbeidsledige, etter innvandringsbakgrunn og verdensregion*
  - Kilde, SSB Registrerte arbeidsledige blant innvandrere <https://www.ssb.no/innvarbl>

Forekomst av tvangsarbeid

Innenfor rammen av dette prosjektet har vi ikke funnet statistikk om tvangsarbeid i Norge. Se også omtale av tilsvarende indikatorforslag i kapittel 8.

- *Ingen forslag til indikator*

Rapporterte tilfeller av brudd på retten til arbeid, inkludert diskriminering, ulovlige oppsigelser, erstatning

Dette er et relativt omfattende forslag som vil kreve nærmere avklaring og antagelig mange indikatorer. Det kan være mulig å finne informasjon om oppsigelsessaker hos Domstolsadministrasjonen. De publiserer blant annet en oversikt over innkomne arbeidsrettssaker til Tingretten per år (<https://www.domstol.no/domstoladministrasjonen/offentlighet-og-innsyn/statistikk>). Vi har ikke undersøkt denne kilden med hensyn på hva den

omfatter og ikke. Begrepet diskriminering benyttes også her, og det er fenomen som det generelt er svært utfordrende å måle. Det finnes da heller ikke offisiell statistikk som dekker dette. Denne kunnskapsoppsummeringen fra 2016 publisert av FAFO kan være nyttig i videre arbeid:

<https://fafo.no/images/pub/2016/10229.pdf>

- *Ingen forslag til indikator*

21. Retten til helse

«Enhver har rett til den høyest oppnåelige helsestandard, både fysisk og psykisk. Helse- og omsorgstjenester må som hovedregel bygge på samtykke fra pasienten eller brukeren»

FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK) artikkel 12 slår fast at enhver har rett til den høyest oppnåelige helsestandard både fysisk og psykisk. Rettigheten innebærer at myndighetene må sørge for et helsevesen som gir alle mennesker like muligheter til å oppnå så god helse som mulig. Viktige komponenter i retten til helse er tilgang til helsehjelp, rent vann og trygg mat, adekvate sanitærforhold, trygge bo- og arbeidsforhold og helseinformasjon. Noe mange av indikatorene fra OHCHR fokuserer på.

Hvert menneske har rett til frihet og selvbestemmelse etter blant annet Grunnloven §§ 94 og 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 5 og 8. Vernet om den personlige integritet innebærer at helse- og omsorgstjenester som hovedregel må bygge på samtykke fra pasienten eller brukeren.

Helsedata finnes tilgjengelig både i ulike register og i ulike spørreundersøkelser. Noen viktige datakilder i dette kapittelet vil være Norsk pasientregister (NPR) som inneholder data om pasienter på sykehus, Folkehelseinstituttet (FHI) som har ansvaret for flere helseregistre, blant annet Dødsårsaksregisteret og Medisinsk fødselsregister. Mens Kommunalt pasientregister (KPR) har data over primærhelsetjenesten, som pleie- og omsorgstjenesten og fastlegene (KHUR). Og flere offisielle statistikker fra Statistisk sentralbyrå (SSB) vil være relevante.

Andel fødsler under tilsyn av kvalifisert helsepersonell

De fleste fødsler i Norge skjer på sykehus/institusjon eller er planlagte hjemmefødsler, og en lov fra 2017 sikrer de fødende en til en omsorg fra jordmor for alle kvinner i aktiv fødsel. Det har ikke vært mulig å finne statistikk over fødsler med helsepersonell tilstede i søk, men det er nok svært få som føder uten en form for profesjonell hjelp. Det vil mest sannsynlig kun gjelde fødsler som starter så raskt at helsepersonell ikke rekker frem. Medisinsk fødselsregister registrer alle fødsler og fødested (om man har født i institusjon eller utenfor), men de har ikke statistikk/tall over om det er kvalifisert personell tilstede under fødselen.

Det finnes en annen fødsel-indikator som kanskje er mer interessant for norske forhold; *Fødsler uten større inngrep og komplikasjoner*. Denne publiseres av Helsedirektoratet og er basert på data fra Medisinsk fødselsregister. Den er utarbeidet for å si noe om andelen fødsler som forløper normalt og hvor det ikke er behov for større inngrep underveis. Indikatoren viser fødsler uten bruk av keisersnitt, tang, vakuumpompe, uten større blødninger eller transfusjon, uten større fødselsrifter (3 og 4) og hvor barnet har en Apgar-skår på ≥ 7 , fem minutter etter fødselen.

- *Andel fødsler etter fødested*
  - Kilde: FHI ved medisinsk fødselsregister
<http://statistikkbank.fhi.no/mfr/>
  - Fødte og fødsler etter fødested (i institusjon/utenfor institusjon)

- *Andel fødsler uten større inngrep og komplikasjoner hos den fødende*
  - Kilde: Helsedirektoratet (Nasjonale kvalitetsindikatorer) med data fra medisinsk fødselsregister
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/graviditet-og-fodsel/f%C3%B8dsler-uten-st%C3%B8rre-inngrep-og-komplikasjoner>
  - Publiseres etter helseforetak og om man er førstegangsfødende eller flergangsfødende.

Antenatal omsorgs (Prenatal omsorgs) dekning (minst ett besøk og minst fire besøk)

Alle gravide har i Norge rett på gratis svangerskaps-omsorg, og de fleste blir fulgt opp av primærhelsetjenesten, men med en eller flere kontroller hos spesialisthelsetjenesten (bl.a. ultralyd). Medisinsk fødselsregister har ikke informasjon om antall svangerskapskontroller, men det skal være mulig å hente ut informasjon fra de to registrene KUHR og NPR (som begge ligger under Helsedirektoratet). Senter for Klinisk dokumentasjon og evaluering (SKDE) publiserte i april 2019 noen tall over svangerskapskontroller basert på data satt sammen fra disse to kildene. I Norge anbefales det ca. 8 kontakter med helsetjenesten i løpet av et normalt svangerskap, og det vanligste er 12 kontakter ifølge SKDE. Om det skal utarbeides en indikator for norske forhold bør den antagelig se annerledes ut enn den som er foreslått av OHCHER, siden Norge har en helt annen hyppighet på de anbefalte svangerskapskontrollene. Et forslag kan være å ta utgangspunkt i antallet anbefalte kontroller, f. eks:

- *Andel gravide som har hatt færre enn 8 kontakter/kontroller hos helsevesenet i løpet av svangerskapet*
  - Kilder: Man må hente ut og sette sammen data fra to ulike registre (KUHR og NPR), da det ikke foreligger noen statistikk over antall svangerskapskontroller per i dag. Hvor enkelt det evt. er å sette sammen data fra de to kildene og lage foreslått indikator vites ikke.

Helsedirektoratet har også en nasjonal kvalitetsindikator over brukererfaringer med fødsel- og barsels-omsorgen som kanskje kan være aktuell. Den viser kvinners erfaringer med fødsels- og barselomsorgen ved sykehus og fødestuer i Norge ved hjelp av spørsmål som et utvalg fødende har fått på papir eller nett. Undersøkelsen har blitt gjennomført i 2011, 2016 og 2017 og er utarbeidet av FHI. Mer informasjon finnes tilgjengelig her:

<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/graviditet-og-fodsel/erfaringer-med-f%C3%B8dsels-og-barselomsorgen>

Kvinner i reproduktiv alder som bruker prevensjon, eller hvis partner bruker prevensjon

Det lages ikke offisiell statistikk som viser bruk av prevensjonsmidler i befolkningen, men det er generelt god tilgang på prevensjon i Norge, både via kjøp i butikker/bensinstasjoner, utdeling hos helsestasjonen og hos helsesøster eller prevensjon på resept fra fastlegen. I reseptregisteret finnes det oversikt over prevensjonsmidler på resept, som p-piller, hormonspiral og p-stav. Det kan evt. være en mulighet å lage en indikator basert på den kilden, men den vil da kun dekke reseptbelagte prevensjonsmidler for kvinner.

- *Andel kvinner i fruktbar alder som bruker et prevensjonsmiddel på resept.*
  - Kilde: Reseptregisteret til FHI
<http://www.reseptregisteret.no/>

Medisinske svangerskapsavbrudd som andel av fødselsraten

Det finnes en kvalitetsindikator hos Helsedirektoratet som viser andel selvbestemte aborter som ble gjennomført via medikamenter eller kirurgisk, innen utgangen av henholdsvis 9 og 12 svangerskapsuke. Men det er ikke det som etterspørres, så en mulighet kan være å sette sammen tall fra medisinsk fødselsregister for å få antallet fødsler, med tall fra registeret over medisinske aborter, som begge ligger hos FHI. Forslag til indikatorer kan i så fall være:

- *Andel selvbestemte aborter etter metode, innen utgangen av uke 9 eller 12, (NPR)*
- *Andel aborter i forhold til andel levendefødte barn (FHI)*
  - Kilder; NPR data og FHI (via medisinsk fødselsregister og register over aborter). Hvor enkelt det evt. er å få laget sistnevnte indikator vites ikke.
<https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/graviditet-og-fodsel/selvbestemt-abort-gjennomf%C3%B8rt-medikamentelt-eller-kirurgisk>

Perinatal dødelighet

Perinatal er et begrep for tiden før, under og rett etter fødselen. Perinatal død er dødsfall som inntreffer i tidsperioden fra 28 svangerskapsuke og til en uke etter fødselen. Medisinsk fødselsregister har tall tilbake til 1967 for perinatal dødelighet, og har oversikt over blant annet dødfødte og perinatalt døde i statistikkbanken. Det ligger mye statistikk tilgjengelig på nettet omkring fødsler, som fødte og fødsler per institusjon, mors alder, fars alder, sivilstatus, fødselsvekt og svangerskapsvarighet.

- *Perinatalt døde, per 1000*
  - Kilde: FHI ved medisinsk fødselsregister
<http://statistikkbank.fhi.no/mfr/>
  - Publiseres etter antall og rater, og etter mors bosted. Har også tall over dødfødte og perinatalt døde etter Euro-Peristat (fødte f.o.m. 22 uker) og WHO (fødte f.o.m. 500g).

Mødredødelighet

Denne indikatoren inkluderer kvinner som enten dør under graviditet, i forbindelse med fødsel eller innen 42 dager etter avsluttet graviditet. I følge SDG-oversikten publiseres det ikke statistikk over dette i statistikkbanken til FHI. Andelen mødre som dør under eller i forbindelse med fødsel er svært lav i Norge, men det kan være en viss underrapportering av denne typen dødsfall, da det ikke finnes noe eget avkrysnings-felt på dødsmeldingen om graviditet. Det vil være mulig å lage rater over mødredødeligheten med utgangspunkt i Dødsårsaksregisteret, ved å sette antallet sammen med f. eks. antall fødsler fra Medisinsk fødselsregister.

- *Mødredødeligheten per 100 000 fødsler*
  - Kilde: FHI ved dødsårsaksregisteret og medisinsk fødselsregister
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
  - Statistikk over årsakene til dødsfall i befolkningen publiseres på lands-, fylkes-, og kommunenivå. Utgis årlig.

Andel barn som ble fullammet i løpet av de første 6 månedene

Det finnes ikke offisiell statistikk over andel barn i Norge som blir fullammet ved seks måneders alder. En kilde til informasjon om amming kan være Spedkost, en landsomfattende spørreundersøkelse av spedbarns kosthold og som ble gjennomført for tredje gang i perioden 2018/2019. Den har tidligere blitt utført i 1998/99 og i 2006/07. Det er ikke vanlig å fullamme barn i Norge ved seks måneders alder, så et alternativ kan være å ha to indikatorer. For eksempel:

- *Andel spedbarn som fortsatt blir fullammet ved seks måneders alder*
- *Andel spedbarn som blir delvis ammet ved seks måneders alder*

- Kilde: FHI i samarbeid med Avdeling for ernæringsvitenskap ved UiO
- Gir oversikt over kostholdet til spedbarn på 6 og 12 måneder. Det er mødrene som fyller ut informasjon om kostholdet til barna.

Andel barn som omfattes av programmet for regelmessig medisinsk kontroll

SSB publiserer tall i statistikkbanken over andel barn som har gjennomført de ulike obligatoriske helsekontrollene, og data blir samlet inn via KOSTRA-skjema 1. Her er det flere ulike indikatorer som det kan være aktuelt å benytte for å si noe om i hvor stor grad barna deltar i regelmessige medisinske helsekontroller:

- *Hjemmebesøk av jordmor innen 3 døgn etter hjemkomst*
- *Hjemmebesøk av nyfødte*
- *Undersøkt 8. leveuke*
- *Undersøkt ved 2-års alder*
- *Undersøkt ved 4-årsalder*
- *Undersøkt på grunnskolen 1. trinn*
  - Kilde: SSB KOSTRA-data
<https://www.ssb.no/statbank/table/11993/>
  - Publiseres etter region (kommune), andel barn og antall barn. Årlige oppdateringer.

Andel barn som er vaksinert mot vaksineforebyggendesykdommer (meslinger, etc.)

SYSVAK er nasjonalt vaksinasjonsregister og ligger hos FHI. Her finner man informasjon om hvilke vaksiner som gis og den totale vaksinasjonsdekningen i befolkningen. I Norgeshelsa statistikkbank ligger det oversikt over andel barn som har blitt vaksinert mot ulike typer sykdommer i vaksinasjonsprogrammet. En indikator kan se slik ut, og det er mulig å ha flere med ulik alder:

- *Andel barn ved (f. eks) to års alder som har blitt vaksinert mot ulike smittsomme sykdommer (alle eller utvalgte vaksiner)*
  - FHI ved SYSVAK
<http://www.norgeshelsa.no/norgeshelsa/>
  - Publiseres med andel vaksinerte barn etter 11 ulike vaksiner og ved utvalgte aldre (2, 9 og 16 års alder). Og region (fylke).

Spedbarn og dødelighet under fem år

Se også kapittel 4 og 7. Det er vanlig å se på dødelighet blant barn for enten spedbarn under ett år eller for barn under fem år. Det kan også være greit å avklare etter hvert om det er ujusterte eller justerte rater det skal legges frem tall for. Folkehelseinstituttet (FHI) kan levere rater over barnedødelighet ved forespørsel. I statistikkbanken til FHI finnes noe data tilgjengelig: Dødsfall blant barn 1-17 år etter kjønn, alder og dødsårsak. Tabellen inneholder absolutte tall og ikke rater. Det er også mulig å finne tall basert på dødsfall etter kjønn, alder og dødsårsak, her kan man slå sammen Under 1 år og 1- 4 år, for å få ut summen av dødsfall i gruppen barn under fem år. I FNs SDG system ligger det også tall over barnedødelighet under fem år i Norge, basert på samme datakilde. Dette kan også rapporteres ved hjelp av dødsstatistikken hos SSB. Det kan også nevnes at statistikken Anmeldte lovbrudd og ofre har tall på personofre for type lovbrudd (derunder drap) fordelt på femårig alder (0-4). Aktuelle indikatorer kan være:

- *Barnedødelighet, barn under ett år*
- *Barnedødelighet, barn under fem år*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
- *Døde i alderen 0-4 år per 100 000 middelfolkemengde*
- *Døde under 1 år per 1000 levendefødte*

- Kilde, SSB Døde, <https://www.ssb.no/dode>.
- Publiseres fordelt på kjønn

Andel av undervektige (overvektige) barn under fem år.

Her er det usikkert hvor mye tall som finnes tilgjengelig for barnebefolkningen i Norge. Helsestasjonene veier barna og særlig spedbarn blir hyppig veid, men dette rapporteres ikke systematisk til noen per i dag. På sikt er det ønskelig å få dette inn i KPR-registeret. Barnevekst-studien til FHI tar for seg BMI og livvidde hos 3 klassinger på barneskolen. <https://www.fhi.no/studier/barnevekststudien/> Men det er en annen aldersgruppe enn etterspurt av OHCHR, som foreslår å se på yngre barn. Samtidig vil nok denne indikatoren være viktigere i land hvor barna kanskje ikke får tilstrekkelig med ernæring eller feil ernæring.

- Ingen forslag til indikator

Forventet levealder ved fødsel eller ved ett år, samt helsejustert forventet levealder

Det finnes en offisiell statistikk hos SSB som kan benyttes; Døde og denne oppdateres årlig. Statistikken viser blant annet døde i alt og forventet levealder ved fødselen for kvinner og menn. Når det gjelder HALE (Health-adjusted life expectancy), er denne basert på en utregning som gjøres årlig av FHI. De regner også ut DALY (Disability-Adjusted Life Year). Mulige indikatorer for Norge kan være:

- *Forventet levealder ved fødselen for kvinner*
- *Forventet levealder ved fødselen for menn*
  - Kilde: SSB
<https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/dode>
  - SSB har oversikt over forventet levetid etter kjønn og alder.
- *Helsejustert forventet levealder for kvinner*
- *Helsejustert forventet levealder for menn*
  - Kilde: FHI
<https://www.fhi.no/div/forskningscentre/senter-sykdomsbyrde/fire-hovedmal-for-sykdomsbyrde/>
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)32335-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)32335-3/fulltext)
  - FHIs sykdomsbyrdemiljø regner ut HALE etter bl.a. kjønn og sosioøkonomisk gruppe (tre-delt).

Andel av befolkningen med tilgang til rent drikkevann. Andel av befolkningen med tilgang til vann og avløp.

Det finnes offisiell statistikk hos SSB som viser andel personer som er tilknyttet en kommunal vannforsyning med vann av tilfredsstillende kvalitet med hensyn til E.coli bakterien. Det finnes også offisiell statistikk over kommunal avløpstjeneste via KOSTRA-systemet. Foreslår følgende indikatorer:

- *Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med vann av tilfredsstillende kvalitet mht. E.coli*
  - Kilde: SSB KOSTRA-data
https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/vann_koetra
  - Vannkvalitet, ledningsnett, husholdningsforbruk og tilknytning.
- *Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste*
  - Kilde: SSB KOSTRA-data
https://www.ssb.no/var_koetra
  - Avløpsnett, avløpsanlegg, oppfyllelsen av renskrav og slamdisponering.

CO2-utslipp per innbygger

Det finnes offisiell statistikk som viser utslipp til luft i millioner tonn CO2 ekvivalenter som blir sluppet ut over norsk territorium. Antar det er greit å dele totaltallet på antallet innbygger i Norge og slik få antall tonn per person.

- *Antall tonn CO2 utslipp per innbygger i Norge*
  - Kilde: SSB, Utslipp til luft
<https://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/klimagassn>
  - Utslipp til luft av klimagasser, forurensede gasser, ozonforløpere, miljøgifter og svevestøv fra Norsk territorium som er forårsaket av menneskelig aktivitet.

Andel av husholdninger som bor eller jobber under farlige forhold

Siden deler av denne også blir beskrevet under Retten til bolig (i indikatoren Andel husholdninger som bor i eller i nærheten av farlige (hazardous) forhold), fokuseres det kun på arbeid i farlige omgivelser her. For mer informasjon om farlige boforhold se Retten til bolig. Fra Arbeidsmiljøundersøkelsen til SSB kan følgende indikatorer være aktuelle, som skyldes fysisk arbeidsmiljø:

- *Utsatt for dårlig inneklima, mesteparten av tiden*
- *Utsatt for hudirriterende stoff, mesteparten av tiden*
- *Utsatt for støv, gass eller damp, mesteparten av tiden*
- *Utsatt for sterk støy, mesteparten av tiden*

Mens følgende indikatorer fra yrkesrelaterte helseplager, sykefravær og arbeidsulykker kan være relevante:

- *Årsak til sykefraværet var helseplager som skyldes jobb*
- *Stor risiko for arbeidsulykker*
- *Har vært utsatt for arbeidsulykker siste 12 måneder*
  - Kilde: SSB Arbeidsmiljø, levekårsundersøkelsen
<https://www.ssb.no/arbmiljo>
  - Utvalgsundersøkelse som går hvert 3. år. Publiseres etter blant annet kjønn, alder og utdanning. Men det finnes også data over inntekt, landbakgrunn og innvandrerkategori.

Dødsfall, skader, sykdommer og funksjonshemninger forårsaket av naturkatastrofer eller farlig yrkesmiljø.

Det finnes statistikk over yrkesulykker og arbeidsrelaterte dødsfall, dette er beskrevet mer detaljert under Retten til arbeid. Her nevnes også muligheten for å benytte en indikator fra levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø, selv om den i seg selv ikke sier noe om farlig yrkesmiljø. Det finnes også noe data i Dødsårsaksregisteret knyttet til naturkatastrofer. Det arbeides også med å få laget en egen statistikk over yrkessykdommer i Norge, men dette er komplisert og tidkrevende, og finnes ikke per i dag. Mulige indikatorer basert på tilgjengelige data kan være:

- *Antall fatale arbeidsulykker*
- *Antall rapporterte arbeidsulykker per 1000 ansatte*
  - Kilde: SSB Arbeidsulykker
<https://www.ssb.no/arbulykker>
- *Andel sysselsatte med sammenhengende sykefravær på mer enn 14 dager siste 12 mnd, der årsaken var helseplager som skyldes jobb*
  - Kilde, SSB arbeidsmiljø:
<https://www.ssb.no/arbmiljo>
  - Publiseres fordelt på kjønn og alder
- *Antall dødsfall grunnet naturkrefter*
  - Kilde: FHI Dødsårsaksregisteret
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/> (Tabell D8: Dødsfall pga. ulykke, etter kjønn, alder og dødsårsak)

Andel sykdomstilfeller oppdaget og kurert (tuberkulose osv.)

FHI har et melderegister over alle smittsomme sykdommer (MSIS) som det kan være aktuelt å benytte som datakilde. I følge FHIs Folkehelse rapport er alvorlige smittsomme sykdommer mindre vanlige i Norge enn i de fleste andre land. Ca. 350 tuberkulose-tilfeller meldes inn årlig, hvor de fleste er smittet i utlandet. Meldesystemet har ikke data om man har blitt frisk/kurert, men har tilgjengelig oversikt over 72 ulike smittsomme sykdommer som er meldt inn av enten leger eller helsepersonell, blant annet influensa, AIDS, polio og MRSA-infeksjoner (osv.) Mulig indikator kan være:

- *Antall meldte tilfeller med (utvalgt sykdom)*
  - Kilde: FHI ved MSIS meldesystem
  - <http://www.msis.no/>
  - Sykdomsdata publiseres etter kjønn, alder og region (fylke)

Dødsrate assosiert med og utbredelse av smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer (f.eks. HIV / AIDS, malaria, tuberkulose)

FHIs dødsårsaksregister og MISIS kan gi data over dødsfall og antall som har blitt smittet av utvalgte sykdommer som HIV, AIDS, malaria og tuberkulose i Norge.

- *Antall døde av AIDS per 1000 innbygger*
- *Antall smittet med HIV siste året/eller per 1000 innbygger*
- *Antall smittet med tuberkulose osv.*
  - Kilde: FHI ved Dødsårsaksregisteret og MSIS
<http://www.msis.no/>
<http://statistikkbank.fhi.no/dar/>
  - Kjønn, alder og region

Andel av befolkningen som misbruker medisiner eller narkotiske stoffer, Antall under behandling av spesialisthelsetjenesten.

Det finnes ikke offisiell statistikk over antall misbrukere av ulike narkotiske stoffer eller medisiner. FHI har et forskermiljø som ser nærmere på bruken av narkotiske stoffer i Norge, og de benytter seg av flere kilder for å kunne si noe om situasjonen. Spesialisthelsetjenesten har et behandlingstilbud kalt Tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB). Det registreres hoveddiagnose, og narkotikarelatert avhengighet omfatter både pasienter innen Tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og psykisk helsevern (PHV) i statistikken.

- *Antall pasienter i narkotikabehandling totalt*
- *Antall pasienter i narkotikabehandling poliklinisk*
- *Antall pasienter i narkotikabehandling med døgnopphold*
  - Kilde: Helsedirektoratet ved NPR og SAMDATA
  - <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/samdata-spesialisthelsetjenesten/tverrfaglig-spesialisert-rusbehandling>
  - Publiseres etter bruk av behandlingstilbud og aktiviteter ved foretakene innen TBS

Utgifter per innbygger til primærhelsetjenester og medisiner

Her kan det benyttes en eller flere utvalgte indikatorer fra Helseregnskapet til SSB. Der finnes det en rekke nøkkeltall å ta av, se mer informasjon via lenken under. Helseregnskapet publiseres årlig og statistikken beskriver Norges utgifter til ulike helseformål. Og den dekker både private og offentlige utgifter til helsetjenester eller investeringer i disse.

- *Helseutgifter per innbygger i kroner*
- *Offentlige helseutgifter*
- *Private helseutgifter*
- *Helseutgifter i prosent av BNP*
- *Totale investeringer til helseformål*
  - Kilde: SSB, Helseregnskap

- <https://www.ssb.no/helsesat>
- Utgiftene publiseres etter type tjeneste, hvem som produserer dem og finansieringskilde.

Tetthet av medisinsk og paramedisinsk personell, sykehussenger og andre primære helsetjenester

Her kan man for eksempel regne ut antall leger eller sykepleiere per 1000 innbygger i Norge, andre helsefaglige arbeidsgrupper kan også være aktuelle, basert på personelltall fra SSB. Statistikken viser hvor mange som har helse- og sosialfaglig utdanning, og hvor mange sysselsatte det er med slik utdanning, og hvem som jobber i helse- og sosialsektoren uten slik utdanning. I spesialisthelsetjenesten er både private og offentlige sykehus med, psykisk helsevern, rusbehandling, ambulansetjeneste og avtalespesialister. Og her benyttes som regel begrepet døgnplasser istedenfor senger. Forslag til indikatorer kan være:

- *Antall leger per 1000 innbygger i Norge*
- *Antall sykepleiere per 1000 innbygger i Norge*
- *Antall jordmødre per 1000 innbyggere i Norge*
- *Antall døgnplasser på somatiske sykehus*
- *Antall døgnplasser i psykisk helsevern*
- *Antall døgnplasser i tverrfaglig spesialisert rusbehandling*
- *Antall døgnplasser på sykehjem*
- *Antall hjemmesykepleiere i helse- og omsorgstjenesten*
  - Kilde: SSB Helse og sosialpersonell
<https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/hesospers>
  - SSB Spesialisthelsetjenesten
<https://www.ssb.no/speshelse>
  - SSB Helse- og omsorgsinstitusjoner
<https://www.ssb.no/pleie>

Andel personer dekket av helseforsikring i rapporteringsperioden

Dette er en viktig indikator i land hvor man må betale for de fleste helsetjenestene selv, som i USA, men ikke så viktig i Norge hvor innbyggerne har tilgang på gratis eller svært rimelige helsetjenester via statlige og kommunale helseinstitusjoner. Det lages ikke offisiell statistikk over andel som har en privat helseforsikring, men det finnes noen innsamlinger av denne typen data. En slik privat helseforsikring, betalt av arbeidsplassen eller av en selv, kan medføre at man får raskere hjelp enn i det offentlige, spesielt for prosedyrer hvor det er en viss ventetid.

- *Andel med private helseforsikringer*
  - Kilde: Kantar TNS, Helsepolitisk Barometer
  - [file://fw-profiladm/Citrix\\$/data/esl/Downloads/presentasjon-helsepolitisk-barometer-2019.pdf](file://fw-profiladm/Citrix$/data/esl/Downloads/presentasjon-helsepolitisk-barometer-2019.pdf)
  - Spørreundersøkelse, årlig siden 2016. SSB kjenner ikke til om tallene er/vil være tilgjengelige til foreslått bruk.

Andel personer med nedsatt funksjonsevne som får tilgang til hjelpeapparat

SSB har utviklet et indikatorsett over funksjonshemmede basert på data fra flere ulike kilder. Dette kan være en aktuell kilde til data for denne indikatoren. Det gjøres oppmerksom på at i Norge hvor man har rett til hjelp fra Hjelpemiddelsentralen etter gitte kriterier, så vil indikatoren kun vise hvor mange som har fått et eller flere tekniske hjelpemidler (disse er i detalj spesifisert) fra sentralen og ikke si noe om evt. udekket behov. Mulig indikator kan være:

- *Antall med minst ett teknisk hjelpemiddel*
- *Antall uføre med minst ett teknisk hjelpemiddel*
  - Kilde: SSB og Hjelpemiddelsentralen
<https://www.ssb.no/funkhem>

- Oversikt over brukere av tekniske hjelpemidler for personer med funksjonsnedsettelse, etter uføregrad, grunn- eller hjelpestønad, kjønn og aldersgruppe.

Andel av offentlige utgifter til essensielle medisiner

Her er det uklart hva slags essensielle medisiner man tenker på for denne indikatoren og hva ser man for seg som nevner; alle helseutgifter eller statsbudsjettet (evt. BNP). I Helseregnskapet til SSB kan man finne data over utgifter til ulike helsetjenester og finansieringskilder. Det er mulig å velge mellom reseptbelagte medisiner og reseptfrie medisiner. Men det kan hentes ut andre summer også via statsbudsjettet. Apotekforeningen kan være en annen mulig kilde, om det er mulig å få tilgang til data derfra, og som da kan vise fordelingen av ulike medisiner (og resepttyper), og kostandene ved disse, som blå-reseptordningen, som gir personer med alvorlig sykdom muligheten til å få delvis dekket utgifter til medisiner, næringsmidler og medisinsk forbruksmateriell. Mulig indikator kan være:

- *Andel av offentlige helseutgifter som benyttes på medisiner (evt. blå-reseptordningen)*
  - Kilder: SSB, Helseregnskapet:
<https://www.ssb.no/statbank/table/10811/>
  - Helseutgifter etter type tjeneste i millioner kroner i løpende eller faste 2015 kroner
  - Eller Apotekforeningen:
<https://www.apotek.no/fakta-og-ressurser/statistikk-for-2018/n%C3%B8kkeltall-2018>
  - Utvalgte nøkkeltall fra virksomheten

Nasjonale forslag:

Ventetid på helsetjenester

I Norge kan det være litt andre indikatorer som er viktige enn de som er spesielt utviklet for å si noe om mer resursfattige lands (ofte) manglende tilgang på helsetjenester. F.eks. kan ventelister i spesialisthelsetjenesten si noe om pasientens tilgang på viktige helsetjenester og prosedyrer ved skade og sykdom. Norsk pasientregister (NPR) har tall som viser gjennomsnittlig ventetid per sektor etter antall dager. De publiserer også fristbrudd, det vil si pasientene som ikke fikk igangsatt helsehjelp innenfor fristen, som er satt av myndighetene. Det finnes også tall over ny-henviste (nye på ventelisten), avviklede henvisninger (de som har fått påbegynt helsehjelp) og antall ventende. Forslag til indikator kan være:

- *Ventetid på helsetjenester i antall dager, etter sektor*
  - Kilde: NPR
  - <https://www.helsedirektoratet.no/nyheter/ventetider-og-aktivitet-i-spesialisthelsetjenesten-1tert-2020>
  - Publiseres etter sektor (somatikk, psykisk helsevern for voksne, psykisk helsevern for barn og unge og tverrfaglig spesialisert rusbehandling), kjønn, alder og region (kommune)

Klager på pasientbehandling

Også i Norge kan det inntreffe ulike medisinske feil-behandlinger, og en indikator som sier noe om antallet som opplever seg som feilbehandlet kan være aktuelt å ta med. Norsk pasientskadeerstatning (NPE) er et offentlig organ som behandler erstatningskrav fra pasienter som mener at de har fått skade som følge av behandlingssvikt i helsetjenesten. NPE er underlagt Helse- og omsorgsdepartementet. Mulige indikatorer kan være:

- *Antall klager årlig til Pasientskadeombudet*

- *Antall klager som får medhold*
- *Antall millioner som betales ut i erstatning*
  - Kilde: Norsk pasientskadeerstatning (NPE)
  - <https://www.npe.no/no/Om-NPE/statistikk/statistikoversikt/>

Bruk av tvang i helsevesenet

Bruk av tvang i helsevesenet skal unngås så langt det er mulig, men kan være nødvendig for å beskytte pasienten eller omgivelsene. Ved bruk av tvang skal det foreligge et tvangsmiddelvedtak, i tillegg skal bruken av tvang rapporteres til myndighetene. SSB har noe data over bruk av tvang i pleie- og omsorgssektoren, men det er litt usikkerhet omkring datakvaliteten. Per i dag lager ikke SSB statistikk over tvangsbruk, men tall kan likevel hentes ut av registeret. Ellers bidrar Norsk pasientregister (NPR) med data til en kvalitetsindikator over tvangsmiddelbruk i psykisk helsevern for voksne, som kan si noe om utbredelsen. De har også tall over tvangsmidler og skjerming. Tvang er også omtalt under rettighetsområdet Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Forslag til indikator kan være:

- *Tvangsinnleggelses i psykisk helsevern for voksne.* Indikatoren angir andel innleggelses til døgntilrettelagt i psykisk helsevern for voksne som er tvangsinnleggelses.
- *Tvangsmiddelbruk i psykisk helsevern for voksne.* Indikatoren angir antall pasienter med registrerte tvangsmiddelvedtak for pasienter over 16 år i institusjon for døgntilrettelagt i psykisk helsevern for voksne.
  - Kilde: NPR via Nasjonale kvalitetsindikatorer: <https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/kvalitetsindikatorer/psykisk-helse-for-voksne/tvangsinnleggelses-i-psykisk-helsevern-for-voksne>
- *Bruk av tvang i pleie- og omsorgssektoren (tall må hentes ut av register)*
  - Kilde: SSB, pleie- og omsorgstjenesten

Bruk av tolk i helsevesenet

Alle har rett på informasjon om helse, sykdom og behandling på et språk de forstår. Som pasient med begrensede norskkunnskaper har man rett på kvalifisert tolk. Helsepersonellet skal vurdere om det er nødvendig med tolk, men pasienten kan selv si ifra om behov for tolk. Skjerm- eller telefontolk kan noen ganger være et alternativ til en tolk tilstede i rommet, ifølge helsenorger.no. Det finnes ikke offisiell statistikk over bruk av tolk i helsetjenesten. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) gjennomfører hvert år en kartlegging av tolkebehovet i Norge. Og tallene blir hentet fra private og kommunale tolkeformidlere i tillegg til offentlige virksomheter med egne formidlerløsninger. Det er mulig å få vite noe om antallet tolkeoppdrag i offentlig sektor, men det er ikke mulig å bryte ned på ulike sektorer, som helsesektoren.

- *Andel tolkeoppdrag i offentlig sektor med kvalifisert tolk*
  - Kilde: IMDi
  - https://www.imdi.no/globalassets/dokumenter/sporreskjemaer-tolk/faktaark_tolk_2019.pdf
  - Årlig kartlegging av tolking i offentlig sektor

22. Retten til utdanning

Utdanning er et viktig område innenfor menneskerettighetene og det berører blant annet alle barn og unge bosatt i Norge, som har både rett og plikt til 10 års grunnskoleutdanning. De unge har også rett til utdanning på videregående nivå om de ønsker det. Offentlig utdanning er gratis i Norge.

Retten til utdanning er nedfelt flere steder, som i Grunnloven (§109) og i FNs barnekonvensjon (artikkel 28 og 29). Staten har et ansvar for å sikre et utdannings-tilbud til alle, og menneskerettighetene legger også enkelte føringer på utdannelsens kvalitet og innhold. For eksempel legger FNs barnekonvensjon vekt på at utdannelsen skal bidra til å utvikle barnets personlighet, talenter og fysiske og psykiske evner så langt det lar seg gjøre. Utdannelsen skal blant annet forberede barnet på et ansvarlig liv i et fritt samfunn og fremme respekt for miljøet. Det er også viktig at staten sikrer at barn og unge ikke blir utsatt for diskriminering, fysisk avstraffelse eller annet som strider mot retten til privatliv og ytringsfrihet. I Norge reguleres mye av dette gjennom opplæringsloven.

Utvalgte grupper innenfor utdanningsområdet

Utgangspunktet for kartleggingen av indikatorer som skal si noe om retten til utdanning er OHCHR's anbefalte indikatorsett. I flere av indikatorene blir det referert til så kalte «target groups» (målgrupper), og i denne sammenhengen vil det kunne ha to ulike betydninger:

- Andelen av befolkningen som er aktuell for den relevante indikatoren for utdanningsområdet vil f.eks. kunne være ulike undergrupper, som andel av barn i skolepliktig alder, andel i utdanning etter 3 år osv.
- Andelen av utsatte innenfor den aktuelle befolkningsandelen, jamfør ikke-diskriminering som en tverrgående rettighet. For eksempel funksjonsnedsettelse, nasjonale minoriteter, etnisitet og kjønn.

Noen viktige datakilder

Data om grunnskolene samles inn via Grunnskolenes Informasjonssystem også kalt GSI. Dette er et administrativt system som skolene selv sender inn data til, og inneholder alle grunnskoler som er godkjente av Utdanningsdirektoratet (Udir), uansett eierforhold. Mens skoler uten elever og skoler i utlandet ikke er med.

Innenfor videregående opplæring og fylkeskommunal fagskoleutdanning, er fylkeskommunenes administrative datasystem for inntak til videregående opplæring (VIGO) den viktigste kilden, foruten særskilte registreringssystemer for voksne i fylkeskommunene. Datagrunnlaget er spesifiserte uttrekk fra systemene.

For høyere utdanning henter SSB inn utdanningsopplysninger fra DBH (Database for statistikk om høgre utdanning) og fra enkelte høgskoler. Opplysninger om studenter i utlandet hentes fra Lånekassen.

Andel barn som blir påmeldt til grunnskolen målt etter målgrupper, inkludert barn med nedsatt funksjonsevne

I Norge har barna både rett og plikt til å delta i grunnskoleopplæringen, og slik sett vil omtrent alle barn være innrullert i grunnskolen. Det finnes noen få unntak i form av alvorlig sykdom og noen tilfeller der foreldrene velger å ta barna ut av ordinær grunnskoleopplæring og heller undervise dem privat (Det gjaldt 184 barn i 2018/19 ifølge Grunnskolens informasjonssystem GSI).

- *Ingen forslag til indikator*

Frafall fra grunnskoleopplæring etter alder/klasse, inndelt i målgrupper

I SSBs utdanningsstatistikk over grunnskolen finnes det ikke data på individnivå, kun aggregert nivå. Det vil dermed ikke kunne oppgis tall for drop out- nivået for ulike grupper av elever i grunnskolen. I følge Utdanningsdirektoratet var det 212 elever på landsbasis som ikke møtte opp til skolestart (udokumentert frafall) i 2019, men direktoratet vet lite om hvorfor elevene ikke møtte opp. Det kan være at barna har flyttet utenlands uten at foreldrene har meldt fra, eller at de har flyttet til en annen kommune eller fylke og ikke rapportert det inn til den gamle skolen.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel påmeldte barn i offentlige grunnskole

SSB har en stor og omfangsrik statistikk på utdanningsområdet, som blant annet viser en oversikt over alle elever i grunnskolen. Statistikken kan vise skolene etter størrelse, organisasjonsform og eierforhold.

- *Andel elever som går på en offentlig skole*
  - SSBs utdanningsstatistikk; elever i grunnskolen. Data samles inn gjennom Grunnskolens Informasjonssystem (GSI). <https://www.ssb.no/statbank/table/09546/>
  - Publiseres etter organisasjonsform, eierforhold, region (kommune) og skole-størrelse

Andel studenter (etter målgrupper) dekket av offentlige økonomiske støtteprogram eller insentiver for grunnskoleopplæring

Her er det uklart hva dette tilsvarer for norske forhold, hva slags støtte er det snakk om? Generelt sett er både grunnskole og videregående utdanning gratis, så det skal ikke være nødvendig å gi elevene offentlige tilskudd eller insentiver for å gjennomføre utdanningen.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel kvalifiserte lærere i grunnskolen

Om dette dreier seg om lærernes kompetansenivå vil tabellen i SSBs utdanningsstatistikk som viser andel lærere i grunnskolen etter lærerkompetanse være aktuell som datakilde. Forslag til indikatorer kan være:

- *Andel lærere med lærerutdanning*
- *Andel lærere med en pedagogisk utdanning*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk; ansatte i barnehage og skole. To ulike tabeller kan være aktuelle datakilder; Ansatte lærere i grunnskolen etter kompetanse og ansatte lærere i grunnskolen etter pedagogisk utdanning. <https://www.ssb.no/statbank/table/12919/> og <https://www.ssb.no/statbank/table/12071/>
  - Fordeling etter alder, kjønn og region (fylke)

Andel barn som får utdanning på morsmålet

Det finnes noe data tilgjengelig som viser antall elever som får morsmålsundervisning eller tospråklig undervisning på barne- og ungdomsskolen. I følge opplæringsloven har elever i grunnskolen med et annet morsmål enn norsk og samisk rett til norskopplæring til de har ervervet tilstrekkelig kunnskap i norsk til å kunne følge den vanlige opplæringen på skolen. Om nødvendig har slike elever også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler.

- *Antall elever med bare morsmålsopplæring*
- *Antall elever med både morsmåls- og tospråklig fagopplæring*
- *Antall elever med tospråklig opplæring*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk; elever i grunnskolen. https://www.ssb.no/statbank/table/07523
  - Fordeles etter region (fylke) og årgang

Andel elever i første klasse som gikk på førskole / barnehage

Det finnes ikke offisiell statistikk over andel barn i første klasse som har gått i barnehage, men vi kan ved hjelp av barnehagestatistikken se på dekningsprosenten for de eldste barna som snart skal begynne på skolen, den vil gi en god indikasjon på hvor mange elever i første klasse som har gått i barnehage tidligere. I tabellen som refereres under kan man velge om man vil se på antall eller andeler barn i barnehage. Forslag til indikator:

- *Andel 5 åringer som går i barnehage*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk, barnehager.
  - <https://www.ssb.no/statbank/table/12056>
  - Publiseres etter alder på barna, oppholdstid, eierforhold i barnehagen og region (fylke)

Forhold mellom jenter og gutter i grunnskolen etter målgrupper

Vi kjenner ikke til relevante tabeller i den offisielle utdanningsstatistikken som viser kjønnsfordelingen etter utsatte grupper, men tabellen; Elever, i Grunnskolen Informasjonssystem (GSI), viser fordelingen av jenter og gutter etter klassetrinn og fordelingen av asylsøkere i grunnskolen etter kjønn. Forslag til indikator basert på kjønn:

- *Antall jenter og gutter på ulike klassetrinn i grunnskolen*
  - Utdanningsdirektoratet via Grunnskolenes Informasjonssystem GSI, under fanen; Elever ved skolen.
<https://gsi.udir.no/informasjon/apne/>
  - Publiseres etter kjønn, region og om eleven er asylsøker. Det finnes også data om antall elever som får tegnspråkopplæring og punktskriftopplæring, men disse er ikke kjønnsfordelt.

Andel elever som begynner i første klasse, og fortsatt går på skolen i femte klasse (grunnskole fullføringsgrad)

I og med at det ikke registreres individdata for grunnskolen, bare administrative data, er det ikke mulig å lage en slik indikator. Men siden grunnskoleopplæringen er obligatorisk, skal ikke elevtallet endres nevneverdig mellom første og femte klasse med mindre det dreier seg om f. eks alvorlig sykdom.

- *Ingen forslag til indikator*

Andel skolebarn som dropper ut fra grunnskolen

Som nevnt ovenfor er det vanskelig å si noe om drop-out og out-of-school uten individdata, men Utdanningsdirektoratet har oversikt over hvor mange elever som ikke møter opp ved skolestart, og som skolen ikke vet hvor er (Dersom skolen finner eleven i Norge uten opplæring, eller skolen ikke finner eleven, skal eleven telles med. Men dersom skolen kjenner til at eleven befinner seg i utlandet, skal eleven ikke telles med. Kun de med udokumentert fravær skal registreres.) Det er mulig å lage en indikator som sier noe om elevene som har udokumentert frafall fra skolen.

- *Antall elever med udokumentert fravær ved skolestart og som fortsatt er utenfor opplæring per 1. oktober*
  - Kilde: Utdanningsdirektoratet og GSI
<https://gsi.udir.no/app/#!/view/units/collectionset/1/collection/83/unit/1/>
  - Kun antall

Overgangsrate til videregående skole/opplæring etter målgrupper

Utdanningsstatistikken har også oversikt over andel og antall elever som har direkte overgang fra grunnskolen til videregående opplæring (det finnes også tall for overgang fra videregående til høyere utdanning om ønskelig). Men det foreligger ikke tall etter ulike målgrupper.

- Andel elever med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring
  - Kilde: Utdanningsstatistikken; videregående opplæring og annen videregående utdanning
<https://www.ssb.no/statbank/table/11964>
  - Etter region (fylke)

Brutto påmeldingsgrad for videregående og høyere utdanning etter målgruppe

Utdanningsstatistikken har en tabell over andel 16-18 åringer som er elever, lærlinger eller lærekandidater i videregående opplæring etter innvandringskategori og kjønn som kan være aktuell. Foreslår to mulige indikatorer, som også kan slås sammen:

- *Andel innvandrere 16-18 år som er elever, lærlinger og lærekandidater i videregående opplæring.*
- *Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre 16-18 år som er elever, lærlinger og lærekandidater i videregående opplæring.*
  - Kilde: Utdanningsstatistikken, videregående opplæring og annen videregående utdanning <https://www.ssb.no/statbank/table/09382>
  - Publiseres etter innvandringskategori og kjønn

Frafall fra videregående opplæring etter alder/klasse for målgrupper

SSB har tall over frafall for videregående opplæring (ISCED=3) og over gjennomføring for elever på VG1 eller andre trinn. Det er mulig å få tall etter landbakgrunn.

- *Andel som har sluttet underveis i videregående opplæring etter landbakgrunn*
  - Kilde: Utdanningsstatistikken, videregående opplæring og annen videregående utdanning. <https://www.ssb.no/statbank/list/vgogjen>
  - Publiseres etter skoler, eierforhold, elever og landbakgrunn

Andel påmeldte studenter ved offentlige videregående skole og høyere utdanningsinstitusjoner

Når det gjelder elever som går på en offentlig videregående skole (ISCED-3), så kan SSBs statistikkbanktabell 12187 over videregående opplæring være aktuell. Har ikke funnet data over eierforhold for høyere utdanningsinstitusjoner.

- *Andel elever som går på en offentlig videregående skole*
  - Kilde: Utdanningsstatistikken, videregående opplæring og annen videregående utdanning. <https://www.ssb.no/statbank/table/12187/>
  - Antall skoler og elever i videregående utdanning, etter eierforhold

Andel av husholdningenes årlige utgifter til utdanning per barn som er påmeldt den videregående skolen

Offentlig grunnskole og videregående utdanning er gratis i Norge, så eventuelle utgifter vil hovedsakelig gjelde bøker og datautstyr, men det kan ofte lånes eller leies av skolene. Det finnes et utdanningsregnskap hos SSB som bygger på nasjonalregnskapet, og som viser hvor mye penger som brukes på utdanningsutgifter i Norge av offentlige aktører, det finnes også tall for per innbygger. Det finnes tall over utgiftene (i millioner kroner) som hushold har i forbindelse med betaling av private grunnskoler, men det er litt på siden av det som etterspørres, som er husholdenes utgifter til utdanning ved videregående offentlige skoler.

Link: Utdanningsregnskapet: <https://www.ssb.no/statbank/table/12529/>

- *Ingen forslag til indikator*

Andel studenter (etter målgrupper) som mottar offentlig støtte eller stipend til videregående opplæring

For norske forhold kan antagelig data fra Lånekassen egne seg. Lånekassen er en offentlig institusjon som elever og studenter kan søke om støtte og lån hos mens de studerer hel- eller deltid. Mulig forslag til indikator kan være:

- *Antall studenter som mottar stipend*
- *Antall studenter som mottar studielån*
  - Kilde: Lånekassen. De har lagt ut litt tall på hjemmesidene sine, blant annet under Høyere utdanning i Norge.
<https://data.lanekassen.no/statistikk/temasider/hoeyere-utdanning-i-norge/#Type-stipend>
  - Kan fordeles etter bl.a. type stipend, støtte til utenlandske borgere, foreldrestipend og gjennomsnittsgjeld. Det er mulig at det også kan regnes ut andeler, om Lånekassen har oversikt over alle som studerer, og ikke bare dem som mottar lån og stipend.

Andel kvalifiserte lærere på videregående skole eller høyere utdanning

Denne indikatoren ligner på den ovenfor som omhandler kompetansenivået til lærere i grunnskolen. Også her har SSBs utdanningsstatistikk to tabeller i statistikkbanken som kan være aktuelle om det siktes til formell utdanning; ansatte lærere i videregående skole etter kompetanse, og ansatte i videregående skole etter pedagogisk utdanning. Aktuelle indikatorer kan være:

- *Andel lærere på videregående skoler som har lærerutdanning*
- *Andel lærere på videregående skoler med pedagogisk utdanning*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk, ansatte i barnehage og skole.
<https://www.ssb.no/statbank/table/12697>
<https://www.ssb.no/statbank/table/12091>
  - Publiseres etter region (fylker), lærere, kjønn, alder og utdanning

Andel studenter som er registrert i yrkesfaglige utdanningsprogrammer på videregående eller på nivå etter videregående skole

Hos SSB finnes det en tabell i statistikkbanken som viser antall elever i videregående utdanning som tar henholdsvis allmennfaglige studieretninger og yrkesfaglige studieretninger.

- *Andel elever med yrkesfaglig studieretning*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk, videregående opplæring og annen videregående utdanning
<https://www.ssb.no/statbank/table/09378>
  - Region (kommune), elever, lærlinger og lærekandidater

Forhold mellom jenter og gutter i videregående opplæring etter alder/klasse

Utdanningsdirektoratet har en oversikt over alle elever i videregående skole etter kjønn som kan benyttes til å si noe om kjønnsfordelingen innenfor dette området. Mens SSBs utdanningsstatistikk har en oversikt over studenter som er under høyere utdanning etter kjønn på sine hjemmesider. Mulige indikatorer kan være:

- *Andel jenter og gutter i videregående utdanning*
- *Andel jenter og gutter i høyere utdanning*
  - Kilde: Utdanningsdirektoratet og SSB
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-videregaende-skole/elevtall-i-videregaende-skole/elevtall-vgo-utdanningsprogram/>
<https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh>

- Data fra videregående kan deles inn etter kjønn, utdanningstype og utdanningsprogram, mens data fra høyere utdanning kan deles inn i kjønn, fagfelt, landsdel og innvandringskategori

Andel barn som fullfører videregående opplæring

SSB har via gjennomføringsstatistikken flere ulike tabeller som viser fullføringsgraden for elever i videregående opplæring, etter hva man ønsker fokus på, som f. eks kan være kjønn eller innvandringsstatus.

- *Fullføringsgrad for elever i videregående opplæring*
  - Kilde for gjennomføringsstatistikken i videregående opplæring er SSBs Nasjonale Utdanningsdatabase (NUDB)
<https://www.ssb.no/statbank/list/vgogjen>
  - Flere ulike tabeller som kan benyttes, og som har ulike bakgrunnsvariabler som kjønn, studieretning, fullføringsgrad, innvandringsbakgrunn og landbakgrunn

Antall med kort høyere utdanning per 1000 innbyggere

SSB har som nevnt også oversikt over befolkningens utdanningsnivå på sine hjemmesider. Der vises utdanningsnivå i prosent, men det vil være mulig å lage tall per 1000 innbygger ved behov. I forslaget til indikator er andelen personer med utdanning på bachelornivå (kort) foreslått, men det finnes også data over andel personer med utdanning på masternivå (lang) og på doktorgradsnivå (lang).

- *Andel personer med utdanning på universitets- og høyskolenivå (kort)*
  - Kilde: SSBs Utdanningsstatistikk, befolkningens utdanningsnivå.
<https://www.ssb.no/statbank/table/03824/>
  - Alder, fylkestall, innvandrere etter landbakgrunn og norskfødte med innvandrerforeldre

Gjennomsnittslønn for skolelærere i prosent av regulert minstelønn

SSBs lønnsstatistikk har en tabell som viser månedslønnen til ulike typer lærere (og andre yrkesgrupper) og det vil være mulig å regne ut deres gjennomsnittslønn som en prosentandel av f.eks. gjennomsnittsmånedslønn generelt i Norge.

- *Gjennomsnittlig lønn for lærere i prosent av gjennomsnittslønnen på landsbasis*
  - Kilde: SSBs lønnsstatistikk
<https://www.ssb.no/statbank/table/11418/>
  - Yrkesfordelt månedslønn, etter sektor, kjønn og arbeidstid

Andel lærere på alle nivåer som fullfører obligatorisk opplæring i jobben

Det finnes videreutdannings- strategier for lærere og skoleledere i grunnskolen, som skal bidra til økt faglig og pedagogisk kvalitet i grunnopplæringen. Lærere kan søke om stipend- eller vikarordning for å ta videreutdanning innenfor matematikk, norsk eller engelsk. Men er usikker på om det er det siktes til her.

- *Ingen forslag til indikator*

Forhold mellom studenter og lærere, i grunnskole, videregående skole, offentlig og privat utdanning

OECD har i publikasjonen *Education at a Glance* en tabell som viser ratio for elever, studenter og lærere (vises i D2.2) og offentlig vs. privat sektor i tabell D2.3, mens Utdanningsdirektoratet har en figur over lærertetthet i offentlige grunnskoler etter klasstrinn i Utdanningsspeilet 2019. Mulige indikatorer kan i så fall være:

- *Antall elever per lærer i grunnskolen*
- *Antall elever per lærer i videregående skole*

- *Antall studenter per lærer i høyere utdanning*
  - Kilde: OECD og Utdanningsdirektoratet
OECD:
https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2019_a1ef3bfe-en#page13
  - Utdanningsdirektoratet og GSI:
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/utdanningsspeilet-2019/fakta-om-grunnskolen/#larertetthet-og-kompetansekrav>
  - Publiseres etter lærertettheten i ordinær undervisning og etter klassetrinn (1-4 klasse, 5-7 klasse og 8-10 klasse) i GSI. (Har ikke nærmere kjennskap til dataene som omtales av OECD eller bruken av disse).

Andel av arbeidskraften som benytter omskolering eller forbedring av kvalifikasjoner ved offentlige eller støttede institusjoner

Her er det usikkerhet omkring hva denne indikatoren skal måle for norske forhold. Nav har en del tiltak for å få folk i jobb, mulig at det kan være en aktuell datakilde over antallet personer som får hjelp til videreutdanning o.l. Nav har blant annet mulighet til å innvilge avklaringspenger, arbeidsrettet rehabilitering, arbeidsutprøving, tilskudd til lønnsutgifter osv. Tidligere ble begrepene omskolering og attføring brukt, nå er disse erstattet av arbeidsavklaringspenger, hvor målet er å få folk i arbeid igjen ved blant annet studier/arbeidsrettede aktiviteter. Hovedregelen er at støtten gjelder for utdanning med inntil tre års varighet. Det finnes også kortere kurs som kan kvalifisere til arbeid, såkalte AMO kurs. <https://www.nav.no/no/person/arbeid/oppfolging-og-tiltak-for-a-komme-i-jobb/tiltak-for-a-komme-i-jobb> og <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/statistikk/statistikk>

- *Ingen forslag til indikator.*

Personlige datamaskiner i bruk per 1000 innbyggere

SSB har en egen IKT- undersøkelse som viser befolkningens bruk av PC og internett siste 12 måneder. Men det stilles ikke lenger eget spørsmål om husholdet har PC (det ble sist stilt i 2017, da gjaldt det 95%), isteden spør man nå om tilgang til internett og bredbånd. Norsk mediebarometer, som også samles inn via SSB, har en oversikt over andel som har tilgang til ulike medier og elektroniske tilbud i hjemmet, som hjemme PC. Statistikken vises i prosenter, men den kan regnes om til per 1000 innbygger ved behov.

- *Andel som har tilgang til hjemme-PC*
  - Kilde: SSB. Norsk mediebarometer:
<https://www.ssb.no/statbank/table/05244/>
  - Statistikken kartlegger bruk av ulike massemedier som TV, radio, aviser, ukeblader, tegneserier, bøker, internett, ulike strømmetjenester, og tilgangen til disse. Årlig undersøkelse.

Tetthet av grunnskole, videregående skole og høyere utdanningsfasiliteter

SSBs utdanningsstatistikk elever i grunnskolen har en tabell som kan belyse tettheten av elever på barneskole og ungdomsskole nivå. Mulig indikator kan være:

- *Grunnskoler etter skolestørrelse (elevtall)*
  - Kilde: SSBs utdanningsstatistikk, elver i grunnskolen.
<https://www.ssb.no/statbank/table/09546>
  - Data etter region (kommune), skolestørrelse, organisasjonsform og eierforhold

Andel kvinner og andre målgrupper i befolkning med yrkesfaglig- eller universitetsutdanning

Fra SSBs utdanningsstatistikk over befolkningens utdanningsnivå er det flere ulike indikatorer som kan være aktuelle for å si noe om noen av målgruppene. For samtlige grupper kan man vise både kort og lang høyere utdanning, og det er også mulig å vise videregående nivå og fagskolenivå:

- *Andelen kvinner med utdanning på fagskolenivå*
- *Andelen kvinner med utdanning på universitets- og høyskolenivå, kort*
- *Andelen kvinner med utdanning på universitets- og høyskolenivå, lang*
- *Andelen innvandrere med utdanning på universitets- og høyskolenivå*
- *Andelen norskfødte med innvandrereforeldre med utdanning på universitets- og høyskolenivå*
  - Kilde: SSB, befolkningens utdanningsnivå.
<https://www.ssb.no/statbank/table/09599>
  - Etter utdanningsnivå, innvandringskategori, alder og kjønn

23. Likestilling og diskriminering generelt

Oppfatning av diskriminering basert på alder, funksjonshemming, nasjonal opprinnelse, kjønn, kjønn, etnisitet, migrasjonsstatus, etc.

Det er flere utvalgsundersøkelser hvor det spørres om opplevd diskriminering. SSB har i 2020 gjennomført en webundersøkelse om livskvalitet finansiert av Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Undersøkelsen er basert på Helsedirektoratets rapport Livskvalitet -Anbefalinger for et bedre målesystem (Bang Nes, Hansen & Barstad, 2018). Undersøkelsen hadde et landsrepresentativt utvalg på 40 000 personer, hvorav 17 425 personer besvarte undersøkelsen. Det skal publiseres en dokumentasjonsrapport om gjennomføringen av undersøkelsen mot slutten av første halvår 2020 og en resultatrapport andre halvår 2020. Ett av spørsmålene er følgende:

Har du i løpet av de siste 12 måneder opplevd å bli behandlet dårligere enn andre på grunn av ....

		Ja	Nei
1	Alder	☐	☐
2	Kjønn	☐	☐
3	Helseproblemer, sykdom, skade	☐	☐
4	Funksjonshemming	☐	☐
5	Etnisk bakgrunn	☐	☐
6	Hudfarge	☐	☐
7	Religion/livssyn	☐	☐
8	Politiske holdninger	☐	☐
9	Seksuell identitet	☐	☐
10	Usikker grunn	☐	☐

24. Kort oppsummering

Med et framtidig mål om et helhetlig system for indikatorer som kan benyttes til å overvåke tilstand og utvikling på menneskerettsområdet i Norge, har SSB på oppdrag fra NIM gått igjennom et omfattende utvalg av informasjon om statistikker, analyser og data. Vi har tatt utgangspunkt i anbefalinger fra OHCHR innenfor i alt 20 ulike menneskerettstema, og kommer med forslag til hvordan disse anbefalingene kan operasjonaliseres i form av indikatorer ved hjelp av det materialet vi har gått gjennom. Formålet med dette notatet har dermed vært å legge et grunnlag for videre arbeid med et helhetlig indikatorsystem.

Med indikatorer menes et mål for noe som er for komplisert eller kostbart å måle direkte. Indikatoren skal gi et tydelig signal om en tilstand eller endring i tilstand, og vi har lagt vekt på at indikatorer skal angi et fenomen ved hjelp av en kvantifiserbar størrelse. Dermed har vi i første rekke tatt utgangspunkt i SSBs egne statistikker og analyser som kan tenkes å dekke anbefalingene fra OHCHR. I en del tilfeller har vi også pekt på relevant statistikk utenfor SSB. Fordelen med å benytte eksisterende statistikk er først og fremst tilgjengelighet og aktualitet, men også at dette kvalitetssikret og godt dokumentert informasjon. Innenfor områder eller anbefalinger hvor vi innenfor rammen av dette prosjektet ikke har kunnet indentifisere relevant statistikk, har vi i noen tilfeller pekt på andre mulige informasjonskilder.

Følgende områder har blitt kartlagt i dette notatet, og fokuset har ligget spesielt på rettighetsområder hvor det foreligger forslag fra FNs høykommissær for menneskerettigheter, samt anbefalinger fra FNs menneskerettighetsovervåkingsmekanisme til Norge:

Sivile og politiske rettigheter

- Retten til liv
- Forbudet mot tortur eller umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff
- Vernet mot vilkårlig frihetsberøvelse
- Kjønnbasert vold og vold i nære relasjoner
- Forbudet mot slaveri, tvangsarbeid og menneskehandel
- Rettferdig rettergang og rettshåndhevelse, effektivt rettsmiddel
- Retten til privatliv
- Tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet
- Ytringsfrihet
- Hatefulle ytringer og hatkriminalitet
- Forsamlingsfrihet og foreningsfrihet
- Retten til deltakelse i offentligheten og stemmerett
- Vernet om ekteskap og familie
- Eiendomsretten
- Diskriminering

Økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter

- Retten til en tilfredsstillende levestandard
- Retten til bolig
- Retten til arbeid
- Retten til helse
- Retten til utdanning

Dette er en omfattende oppgave, og dette notatet er på ingen måte uttømmende når det gjelder eksisterende statistikk og mulige kilder til informasjon innenfor de 20

ulike temaene vi har kartlagt. Det er også store ulikheter mellom temaene, der det for mange ikke foreligger statistikk eller data som er direkte anvendbare for bruk som indikatorer på menneskerettigheter. For en del større tema slik som arbeid, bolig, helse, utdanning og tilfredsstillende levestandard er det likevel stor bredde i eksisterende statistikk og mulig å finne mange potensielle indikatorer. Utfordringen her vil ofte være å tilpasse dem slik at de blir relevante for menneskerettigheter i en norsk kontekst. Også innenfor ulike tema som dekker kriminalitet og straff finnes det en stor bredde av statistikk som kan benyttes. Det pekes også på en del tilfeller der tilfanget av data er langt mer begrenset. Det vil også finnes delområder hvor det ikke eksisterer data per i dag. Vi har også pekt på tilfeller der anbefalingene fra OHCHR er vanskelig å kvantifisere og operasjonalisere i form av indikatorer.

Referanser

- Equality and Human Rights Commission (2019): “Is Britain Fairer? The state of equality and human rights 2018”
- Institut for menneske rettigheder (2015): «Guld-indikatorerne. Måling af udviklingen for implementeringen af handicapkonventionen i Danmark»
- Norges institusjon for menneskerettigheter (2020): “Compilation of International Recommendations to Norway.” The UN Human Rights Monitoring Bodies 2017-2019. Updated May 2019.
- Nørgaard, Elisabeth, Rognerud, Live Margrethe og Storrud, Ayfer (2018): «Indikatorer til FNs Bærekraftsmål. Kartlegging av tilgjengelig statistikk i Norge for måling av FNs bærekraftsmål.» Notater 2018/01, statistisk sentralbyrå.
- Stene, Reid (2020): «Fra overgrep til straff. Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010-2017» Rapporter 2020/22, Statistisk sentralbyrå.